

Prvi dječji vrtić za romsku djecu u Hrvatskoj

Već deset godina na periferiji Zagreba, u romskom naselju na adresi III. Kozari put IV. odvojak, djeluje prvi dječji vrtić za romsku djecu. Prvi ne samo u Zagrebu, nego i u Hrvatskoj! Zaslugu za osnivanje vrtića nosi sada pokojni Ragib Seferović, ugledni prvak zagrebačkih Roma, a tradiciju nastavljaju njegovi potomci. Među njima je najpoznatiji Nusret Seferović, sin Ragibov, koji je i predsjednik Unije Roma Hrvatske. Vrtić je suvremeno opremljen i nalazi se u tri prostorije jednokatne kuće s potkrovljem, u vlasništvu obitelji Seferović. Dosada je kroz vrtić prošlo, kaže Nusret, 220-oro djece predškolske djece uglavnom u životnoj dobi od 3,5 do 6 godina. Danas je u vrtiću 48-oro djece među kojima ima i nekoliko iz neromskih obitelji. Predškolci borave u vrtiću od sedam sati do podne, a u vrtić ih dovozi i odvozi kućama kombi u vlasništvu vrtića. Djeca o kojima brigu vode četiri odgojiteljice i nastavnice, dvije Romkinje i dvije Hrvatice od kojih je jedna pedagog, dobivaju u vrtiću, uz svježe voće, obilan doručak, koji se, ovisno o vrsti hrane, doprema izvana ili sprema u vrtiću.

Troškove vrtića podmiruje Gradski ured za socijalnu skrb, a pomoć u novcu ili prehrani i odjeći pružaju sponzori. Nusret Seferović kaže da su troškovi održanja vrtića iz godine u godinu sve veći, ali da se to ne smije odraziti na rad s djecom, na njihovu prehranu i druge potrepštine. Inače, sve usluge za djecu u ovom su vrtiću besplatne. "Djeca su naša radost, i ja vam kažem, napišite to, da se briga i sve drugo što našoj djeci treba, ne razlikuju od ostalih vrtića u Zagrebu i drugdje!", kaže Seferović. (S.Z.)

Na slici: Djeca iz vrtića u Kozari putu polaze na izlet u zelenilo obližnjih livada.

Časopis Roma u Republici Hrvatskoj - Romano Lil

Romano čačipe

romska istina

Broji/Broj 19

Berš/Godina X.

Zagreb

Tirdaraj/Ožujak 2005.

Romi u proširenoj Europi

Desetljeće uključivanja Roma 2005.-2015.

Interview

Romima manipuliraju i država i nevladine organizacije

Svijet u kojem živimo

Romi najveća manjina s najmanjim pravima

ZAHVALA

Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Gradski ured za kulturu Zagreba omogućili su svojom financijskom podrškom izdanje ovog broja našeg časopisa. Bez te podrške časopis ne bi mogao izaći.

Zahvaljujemo Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske na čelu s predsjednikom g. Aleksandrom Tolnauerom te Gradskom uredu za kulturu Zagreba i pročelniku tog Ureda g. Vladimiru Stojasavljeviću, na ukazanoj financijskoj podršci.

Redakcija časopisa «Romano čačipe»

Iz sadržaja

Desetljeće Roma 2005. - 2015.	3
Alija Mešić: Romima manipuliraju i država i nevladine organizacije	6
Iz povijesti Roma	12
Sporne "kućice" - sporni susjedi	14
"Nismo Romi, nego Egipćani!"	16
Život za tužnu operetu	21
Romi najugroženija manjina	22
Zašto u Saboru nema Roma kao zastupnika?	33
Romi u Crnoj Gori	34
Pisma Uredništvu	38
Romska poezija:	40
Ašim Zakirovski - romska duša	43

Romano čačipe - Romska istina

Romano Lil - Časopis Roma u Republici Hrvatskoj
Izdavač: Udruga Roma Zagreba i Zagrebačke županije
Časopis je besplatan

Redakcija: Čemernička 17
Tel/Fax +385 01 24 52 554

Glavni i odgovorni urednik: SALIH ZVIZDIĆ
Zagreb, Veslačka 6, tel. +385 01 61 90 977

Izvršni urednik: Nenad Goll

Uredivački odbor:

Alija Mešić (predsjednik), Anifa Gaši, Tomislav Iveta, Besima Mešić,
Mišo Ibršević, Robert Radić i Danijel Huseinović

Rukopisi se šalju na adresu glavnog urednika. Rukopisi se ne vraćaju.

Izdanje sufinanciraju: Savjet za nacionalne manjine RH i Ured za kulturu Grada Zagreba

Odlukom Vlade RH, Ureda za priopćavanje, Odjela
upravno-pravnih poslova broj

K1 032 - 05/97 - 02 116 ur. br. 50402/97 od 24. srpnja 1997.

časopis je oslobođen poreza.

Priprema i tisak:

Denona d. o. o., Zagreb, Ivanićgradska 22,

tel. 01 23 61 777, fax 01 23 32 753,

e-mail: denona@zg.htnet.hr

Broji/Broj 19 Berš/Godina X. Zagreb Tirdaraj/Ožujak 2005.

Riječ glavnog urednika

DOBRO NAM DOŠLO DESETLJEĆE!

Upravo kada smo završili pripreme za tiskanje ovog broja časopisa, iz Vladina Ureda za nacionalne manjine dobio sam poziv na "Svečanu promociju Desetljeća za Rome 2005.-2015.", koja će se održati u dvorani Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. Dobar znak! Nadajmo se da će taj program, koji je dugo pripreman, napokon krenuti, iako mnogi romski prvaci, poučeni ranijim iskustvom s raznim programima, sumnjaju. Oni kažu: "Daj Bože da se dvajest posto obećanog ostvari!"

U okviru Desetljeća bit će, kako je rečeno u Sofiji na dogovoru Europe s Romima, formiran i poseban fond za obrazovanje Roma u koji će Otvoreno društvo u osam europskih zemalja donirati u idućih deset godina ukupno 30 milijuna eura, a Svjetska banka za sada je odobrila milijun eura. Navodno će financijski pomoći i druge europske i svjetske organizacije. U Desetljeće se inače uklapa i hrvatski Nacionalni program Roma, donijet u listopadu 2003., kojim se potiče rješavanje problema Roma na području obrazovanja, državljanstva, zdravstva, zapošljavanja i stanovanja. Uzgred rečeno, taj je Nacionalni program obećavao puno, ali je, na žalost, još uvijek sve ostalo uglavnom na obećanjima.

Nesloga među romskim udrugama, posebice poremećeni osobni odnosi među prvcima tih udruga, i dalje su krupna prepreka na putu ostvarenja zajedništva interesa Roma u Hrvatskoj. Samo Romi mogu u međusobnom dogovoru riješiti taj problem, koji ne samo da razbija jedinstvo Roma, nego i otežava nadležnim vladinim i nevladinim organizacijama da steknu pravi uvid u djelatnosti pojedinih udruga i realnost programa rada koji donose. Taj nered među udrugama odražava se i u raspodjeli državnog novca za ostvarenje programa rada pojedinih udruga. Ne može se svaljivati sva krivnja za eventualne greške u raspodjeli novca za ostvarenje programa na predstavnike države u Savjetu za nacionalne manjine RH, jer u Savjetu često sjede romski prvaci, koji u pravilu brane, prije svega, interese svoje udruge, pa i osobne interese. Takvima romska nesloga ide u prilog.

Dragi čitatelji, mi smo, na vaš zahtjev, uveli novu rubriku u časopis: Pisma uredništvu. Pišite nam o problemima s kojima se susrećete, o teškoćama, uspjesima, o svemu što zaslužuje pažnju šire javnosti. Nije važan stil i gramatika jezika u pismima, nego njihov sadržaj. U vašim pismima, kao uostalom i u napisima suradnika iz Hrvatske i inozemstva, redakcija poštuje stil i jezik autora, pa ćete osim na hrvatskom, romskom i engleskom jeziku, naći i tekstove na srpskom, bošnjačkom, makedonskom i drugim jezicima.

Uz poziv na suradnju, pozdravlja vas

S. Zvizdić

Mesić podržao Centar za ljudska prava

Predsjednik Mesić često iskazuje pozornost za problematiku nacionalnih manjina u našoj zemlji. Na slici: Predsjednik sa predstavnicima nacionalnih manjina

Predsjednik Stjepan Mesić primio je 29. ožujka izaslanstvo Centra za ljudska prava koje ga je izvijestilo o svom dosadašnjem radu. Naglašeno je da je Centar postao mjesto gdje predstavnici Vlade, nevladinih organizacija, akademske zajednice i međuna-

rodnih organizacija sustavno i konstruktivno raspravljaju o aktualnim pitanjima s područja ljudskih prava. Istaknuli su također da su u tom razdoblju nastavili razvijati i svoj informacijsko-dokumentacijski fond, kroz specijaliziranu knjižnicu te kroz digitalnu bazu, a proveli su i četiri istraživanja vezana uz različita područja zaštite ljudskih prava.

Predsjednik Mesić je podržao njihova nastojanja u rješavanju statusnih problema transformacije Centra u javnu ustanovu.

Centar za ljudska prava u protekle je dvije godine djelovao kao projekt tehničke suradnje Vlade RH i Ureda visoke povjerenice UN-a za ljudska prava, a krajem prošle godine izražena je podrška transformacije Centra iz institucije koja djeluje unutar sustava UN-a u javnu ustanovu registrirarnu prema relevantnim hrvatskim zakonima.

U izaslanstvu Centra za ljudska prava bili su Tin Gazivoda, koordinator Centra, Tena Erceg, voditeljica Odjela za informiranje i istraživanje, Maja Hasanbašić, voditeljica Odjela za programe i aktivnosti, te Vikica Semenski, voditeljica knjižnice.

Ašim Zakirovski - romska duša

Gotovo da i nema Roma u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji koji ne pozna ili barem koji nije čuo za Ašima Zakirovskog. Zovu ga "romska duša", a taj je naziv dobio najviše zbog svoje plemenitosti i spremnosti da svakome pomogne, da nađe riječ utjehe u boli, da čestita u radosti. Tih, staložen i dobronamjran, Ašim Zakirovski uživa i ugled društvena čovjeka, koji voli svoje Rome, bez obzira na njihovu religiju i društveni status, a najveći dio života proveo je zalazući se za romska prava u političkom i socijalnom pogledu. Sudjelovao je u organizaciji prvih romskih udruga u današnjoj Republici Hrvatskoj i sve dok ga teška bolest nije prikovala za krevet.

U vrijeme kada se tek naslućivala organizacija romskih udruga, u prvim danima nezavisne RH, Zakirovski je bio među inicijatorima osnivanja romskih udruga, a od prvog dana je aktivan član današnje Udruge Roma Zagreba i Zagrebačke županije. U znak zahvalnosti za njegov rad, Ašim Zakirovski, koji danas ima 75 godina, proglašen je doživotnim počasnim predsjednikom Udruge Roma Zagreba i Zagrebačke županije.

Rođen je u Skoplju 1930. godine, a u potrazi za poslom došao je u Zagreb gdje je u Velikoj Gorici porred Zagreba odslužio vojni rok. Ostao je živjeti u Zagrebu i sagradio skromnu kućicu na Desetoj Fe-

renščici. Poslije odsluženja vojnog roka radio je kao građevinski radnik i trgovac, oženjen je, ima tri kćeri i sina. Sada je teško bolestan i praktički je nepokretan. Mirovine nema, pa sa suprugom živi od skromne pomoći djece i socijalne pomoći u mjesečnom iznosu od 280 kuna. (R.Č.)

Tisuće bugarskih Roma oduševljeno su pozdravili u Sofiji predstavnike osam zemalja, među kojima je i Hrvatska, koje su pokrenule inicijativu za osnutak programa dugoročne akcije "Desetljeće Roma"

DESETLJEĆE UKLJUČIVANJA ROMA

Pišu:

James D. Wolfensohn, predsjednik Svjetske banke
George Soros, predsjednik Instituta Otvoreno društvo

Predsjednici vlada Bugarske, Hrvatske, Češke, Mađarske, Makedonije, Rumunjske te Srbije i Crne Gore okupili su se 2. veljače 2005. u Sofiji kako bi zajedno s predstavnicima romskih udruga pokrenuli inicijativu pod nazivom «Desetljeće uključivanja Roma». Ova inicijativa, koju među ostalima podupiru Institut otvoreno društvo i Svjetska banka, trebala bi pridonijeti okončanju teške diskriminacije i sputavajućeg siromaštva s kojima su suočene romske zajednice.

DESETLJEĆE UKLJUČIVANJA ROMA

U Europi koja je upravo proširila svoje granice da bi prigrlila desetke milijuna novih građana, jedna je skupina i dalje na samom rubu društva. Riječ je o Romima. S populacijom raspršenom diljem većeg dijela Istočne Europe, Romi su najsiromašniji građani kontinenta i predstavljaju najveću manjinu. No, sada se javila stvarna nada za promjene.

Proširenje Europske Unije svratilo je pozornost na težak položaj Roma i naglasilo izazove koje to pitanje postavlja pred Europu u cjelini. Danas se zemlje Srednje i Istočne Europe po prvi puta udružuju s romskim vođama ne bi li srušile prepreke uklapanja Roma u društvo. Predsjednici vlada Bugarske, Hrvatske, Češke, Mađarske, Makedonije, Rumunjske te Srbije i Crne Gore okupili su se 2. veljače 2005. u Sofiji kako bi zajedno s predstavnicima romskih udruga građanskoga društva pokrenuli inicijativu pod nazivom «Desetljeće uključivanja Roma».

Jedno desetljeće ne daje dovoljno vremena da bi se prevladala stoljeća marginalizacije ili da bi se promijenili stavovi i način ponašanja prema Romima kao najvećoj i najsiromašnjoj europskoj manjini. No, svaka od zemalja izradila je plan djelovanja kojim su postavljeni mjerljivi ciljevi koje treba ostvariti na četiri prioritetna područja: u obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvu i stambenom zbrinjavanju.

Ova inicijativa, koju među ostalima podupiru Institut otvoreno društvo i Svjetska banka, omogućit će praćenje napredovanja prema okončanju teške diskriminacije i sputavajućeg siromaštva s kojima su suočene romske zajednice.

Romi ili, kako ih neki zovu - Cigani, trpe posljedice diskriminacije bez obzira jesu li na snazi zakoni kojima je predviđena njihova zaštita.

Tu krajnju bijedu prate zastrašujuće predrasude čiji korijeni sežu

duboko u tkivo društva. Romi često žive u ruševnim naseljima, izdvojeni i prezreni od ostalog stanovništva. Postoje slučajevi u kojima se u oglašima za popunu radnih mjesta izričito navodi da «cigani ne trebaju podnositi molbe». U drugim slučajevima, bolnice okreću leđa Romima i odbijaju ih liječiti.

Obrazovanje, koje u većini društava predstavlja put prema napredovanju, nerijetko počiva na posve oprečnim osnovama kada su Romi u pitanju, što još čvršće zatvara začarani krug siromaštva. Romska se djeca šalju u posebne škole čak i kad ne postoje nikakvi dokazi o bilo kakvim teškoćama u razvoju.

U nekim slučajevima Romi su deset puta siromašniji od većinskog stanovništva. Nedavno je istraživanje pokazalo da gotovo 80 posto Roma u Bugarskoj i Rumunjskoj živi s manje od 4 USD dnevno. Prosječno gledano, Romi žive 10 do 15 godina kraće od ostalih.

U takvim okolnostima, gdje je otvoreni rasizam društveno prihvatljiv, spomenute su zemlje skupile snagu i obvezale se na korjenite promjene. Ova inicijativa zahtijeva odvažnost. Bit će bolna. Vlade sada

moraju prerasporediti sredstva kako bi ostvarili rezultate. No, koristi su neupitne.

Osim što u ovoj inicijativi danas sudjeluju najviši dužnosnici vlada, «Desetljeće Roma» je dobilo podršku Europske komisije, Razvojnog programa Ujedinjenih Naroda, Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, Vijeća Europe i Razvojne banke Vijeća Europe, kao i međunarodnih romskih udruga.

Iako je ovakva mreža izvora potpore doista dojmljiva, nužno je otkloniti svaku zabludu da će «Desetljeće» poslužiti kao neiscrpni izvor novčanih sredstava. A nije riječ o nekoj ustanovi ili birokratskom mehanizmu.

Vlade koje su podržale ovu inicijativu moraju preuzeti ulogu vođa. Na njima je da sada pokrenu «Desetljeće za Rome» u vlastitim zemljama i ispune obveze koje su preuzele. Pritom moraju djelovati brzo. No, jednako je važno vodstvo i sudjelovanje samih Roma. U konačnici, izgledi za uspjeh ove inicijative ovise i o njihovom angažmanu. Europska komisija također mora iskoristiti sav svoj utjecaj kako bi podržala «Desetljeće» jer će time inicijativi dati zamah unutar čitave regije.

Ako zemlje sudionice (a priključivanje drugih, uključujući članice EU, je dobrodošlo) budu u stanju prevladati izazove koje pred njih stavlja «Desetljeće uključivanja Roma», tada možemo reći da su položile najpresudniji ispit demokratskoga društva – jednako postupanje prema svim građanima. □

DESETLJEĆE ROMA U HRVATSKOJ

Desetljeće uključivanja Roma 2005. – 2015. (Decade of Roma Inclusion), veliki projekt koji je potaknuo Institut otvoreno društvo, a koji se uz podršku Svjetske banke realizira u osam europskih zemalja, u Hrvatskoj je započeo u ožujku. Uz Nacionalni program za Rome, taj je projekt izuzetno važan za Hrvatsku jer može doprinijeti zaista stvarnim i važnim pomacima u poboljšanju položaja romske zajednice, ali i poduprijeti proces hrvatskih eurointegracija u kojem je i rješavanje problema Roma vrlo važna stavka.

Institut Otvoreno društvo Hrvatska jedna je od institucija koja vrlo aktivno djeluje na osmišljavanju odgovarajućih, posebno obrazovnih, programa za realizaciju tog važnog projekta.

VLADA IMENOVALA ČLANOVE POVJERENSTVA ZA ROME

Na zatvorenoj sjednici Vlade RH od 3. ožujka 2005. imenovani su članovi Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome. Predsjednicom Povjerenstva imenovana je Jadranka Kosor, potpredsjednica Vlade, a za članove su imenovani: Žarko Katić, dr.sc. Dubravka Šimonović, Đurđica Alanović Bojović, mr.sc. Dubravka Vlašić Pleše, Dragutin Keserica, Jadranka Huljev, Ksenija Žrvnar, Srećko Šestan, Jadranka Vranek, dr. med. Jana Zemba, mr.sc. Milena Klajner, Silvija Trgovec Greif, Blaženka Novak, Željka Barić, Dushalko Delmatio kao predstavnici nadležnih ministarstava i ostalih tijela državne uprave te Božo Nikolić, Alija Mešić, Suriya Memedi, Ramiza Memedi, Čedo Todorović, Nadica Balog i Elvis Kralj, kao članovi predstavnici romskih vijeća i udruga. □

PREHRAMBENI PAKETI ROMSKIM OBITELJIMA

Gradsko poglavarstvo, u suradnji s Vijećem romske nacionalne manjine Grada Zagreba, podijelilo je 13. veljače 70 prehrambenih paketa sugrađanima romske nacionalnosti. Time je završena akcija podjele paketa po svim zagrebačkim naseljima za 209 obitelji, odnosno 1069 Roma. Dogradonačelnik Milan Bandić, kao predstavnik Grada, podijelio je pakete Romima iz triju naselja: Trešnjevke, Peščenice i Borongaja.

- Zahvalni smo Gradu što je shvatio kako teško žive naši Romi. Oni koji žive u Plinarskom naselju nemaju grijanje i očekujemo da će im socijalna skrb, područni ured Trnje, dati 800 kuna pomoći, barem za drva – istaknuo je Nazif Mehmedi, predsjednik Vijeća romske nacionalne manjine Grada Zagreba.

Gradsko poglavarstvo, u suradnji s gradskim tvrtkama Čistoćom, Zagrebačkim cestama, Zrinjvcem te Vodoopskrbom i odvodnjom, saniralo je protekle godine dijelove četiriju romskih naselja, u što je ukupno uloženo 961.346, 89 kuna. Tom sanacijom srušen je dio komunalne infrastrukture Plinarskog naselja, Struga III, Savice Šanci te Kozari puteva. □ (R. Č.)

SEMINAR U STUBIČKIM TOPLICAMA

Financiranje Programa nevladinih udruga i ustanova nacionalnih manjina i primjena Zakona o proračunu Republike Hrvatske” naslov je dvodnevnog seminara, koji je u organizaciji Savjeta za nacionalne manjine RH održan 14. i 15. siječnja 2005.godine u Stubičkim toplicama. Tom su prigodom predstavljeni programi rada svih 19 nacionalnih manjina, iznijeti kriteriji za utvrđivanje financijske pomoći za provođenje programa nevladinih udruga i ustanova, te prezentirana metodologija za praćenje tih programa. Predavači su bili g. Aleksandar Tolnauer, dr. Furio Radin, prof. dr. Siniša Tatalović, prof. dr. Milorad Pupovac i drugi. □

Romima manipuliraju i država i nevladine organizacije

Alija Mešić, predsjednik Udruge Roma Zagreba i Zagrebačke županije te član Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome govori o Vladinu programu i životu Roma danas u Hrvatskoj

Na okruglom stolu o zapošljavanju Roma, koji je organizirao Vladin Ured za nacionalne manjine i Vijeće Europe, Mešić je bio vrlo kritičan prema načinu kako je Vlada zamislila riješiti gorući problem Roma u Hrvatskoj, kao i prema dosadašnjim rezultatima u provedbi Nacionalnog programa, upozoravajući pritom ponajprije na nedostatak stvarne odlučnosti i spremnosti državnih struktura da počnu rješavati teški položaj Roma.

Prvi je problem - državljanstvo

Kakva je sada situacija sa zapošljavanjem Roma u Hrvatskoj?

● Situacija je vrlo teška. Moramo biti svjesni da i ljudi koji su pismeni i završili fakultete, njih više od 350 tisuća, nemaju zaposlenje, mladi ljudi odlaze vani. Stoga je još teže Romima koji su polupismeni ili nepismeni. Svih ovih godina borimo se da zaposlimo bar minimalan broj onih koji imaju srednje škole, u zagrebačkoj Čistoći, komunalni. Za one Rome koji se bave sekundarnim tražimo legalizaciju da bi na zagrebačkim ulicama mogli čistiti i tako se zaposliti. Tražimo isto tako za obrtnike da se mogu baviti turizmom, da im se

legaliziraju štandovi uz more. Njima se to sada ne da, a 20 godina su radili na tim štandovima. To su veliki problemi. Ljudi kad traže djelatnike preko telefona kažu – dođite odmah – a kad vide da je Rom, nemaju povjerenja; kažu, evo, prije nekoliko minuta popunili smo sva mjesta. To je jako žalosno.

Prvi problem je državljanstvo. Ljudi koji bi čak mogli raditi nemaju državljanstvo pa se ne mogu zaposliti. Tako i njihova djeca ne mogu u školu. Kad nemaš državljanstvo nemaš ni druge dokumentacije, nemaš pravo na zaštitu, socijalnu skrb. Takvih ima dosta, i to Roma koji su ovdje živjeli 20, 30, 50 godina i koji su se rodili ovdje, koji imaju svoje kuće. Ne govorim to za Rome koji su došli kao izbjeglice iz drugih država bivše Jugoslavije. Događa se da im pet sinova dobije državljanstvo, a dvije kćeri ne mogu. To je u nas vrlo čudnovato, taj zakon za dobivanje uvjeta za državljanstvo, članak 8. Drugi problem svih ovih godina su mediji, novinari, koji prikazuju Rome samo kad je nešto negativno. Imamo mi i Roma koji dobro žive, nažalost samo njih možda oko 10-15 posto. To su obrtnici koji državi plaćaju sve doprinose već godinama, pekari, automehaničari i drugi, čija

djeca imaju završene srednje škole – ali to se ne prikazuje. Mi stari nismo imali ni osnovnu školu, a danas ima više od stotinjak Roma sa završenom srednjom školom – drvodjelci, pekari, keramičari, automehaničari, zidari itd. Ali posla za njih nema.

Potpredsjednica Vlade Jadranka Kosor, koja je ujedno i predsjednica povjerenstva za provedbu Nacionalnog programa za Rome izjavila je kako će Vlada sustavno pratiti provedbu mjera za zapošljavanje Roma. S druge strane, Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) u ovoj godini nije za tu svrhu predvidio nikakva sredstva. Možete li to komentirati?

● Mogu komentirati, jer sam i ja jedan od inicijatora Nacionalnog programa za Rome i član sam Vladina Povjerenstva. Da je HZZ mislio ozbiljno, tražio bi novac od državnog proračuna kao što su to učinila sva ministarstva koja su tražila neka gotovinska sredstva za Rome. Znam da prioritet imaju dragovoljci Domovinskog rata, a pogotovo invalidi. Zašto u tom sklopu ne bi bili i Romi koji žele raditi?

Strah od 40.000 Roma

Često se kao problem navodi da se ne zna točan broj Roma u Hrvatskoj. Vjerujete li da zbog toga država još ne poduzima konkretne akcije, jer je teško planirati?

● Vjerujem da Romima upravlja, više od Roma, i država i nevladine organizacije. Znae zbog čega? Jer se boje da Roma ima više od 40

Alija Mešić: "Romska naselja nisu 50-60 godina obnavljana..."

tisuća. Samo 9500 osoba se izjasnilo kao Romi. Oni drugi se nisu izjasnili kao Romi jer su se bojali da se neće uspjeti zaposliti. Sve je to zbog novinara, tiska, koji Rome negativno prikazuju kao prije 50 godina: evo Roma u selu, nešto će ukrasti. To vrijeme je prošlo. Mi imamo i Hrvatice supruge, Romkinja uzima Hrvata, Romkinja uzima i pripadnika drugih nacionalnih manjina... Stekle su se obitelji, danas ta djeca pohađaju škole. Imamo 40 posto obitelji nepismenih, ali to je opet stanje za razmatranje. Romska naselja nisu 50-60 godina obnavljana. Njih je zapustila bivša država Jugoslavija. Ova današnja Hrvatska puno obećava na papiru, a na djelu gotovo da nema ništa.

Među mjerama kojima se želi potaknuti zapošljavanje Roma navedeni su programi javnih radova, kao što je

gradnja infrastrukture za romska naselja, zaštita okoliša, komunalne djelatnosti slično. Kolika je spremnost lokalne zajednice da pristupi provedbi tih programa?

● Na papiru dosta toga se piše, i na tim sastancima se govori da će se to raditi i odrađivati, ali je malo, gotovo ništa, učinjeno u Zagrebačkoj županiji osim jedne vodovodne pipe u Trećim Strugima nakon 15 godina borbe. Jedna pipa je postavljena, a tu je Grad Zagreb doselio Rome prije 57 godina na samo pet godina. Te barake u koje su smješteni Romi danas su trule. Tada je bilo 28 obitelji, a danas ih je 127, a svaka obitelj ima petero do desetero djece. I normalno je da tako ne mogu živjeti, skućeno je. U neljudskom smještaju žive Romi u naseljima Plinarsko, pa Sopot, Trnje, Savića Šanci, djelomično Kozari putevi.

Svi su bez uvjeta za život. Velik je broj djece. Kaže se da treba obrazovanje, jer je ono na prvom mjestu. Je, ali ja kažem da su na prvom mjestu uvjeti života, bar oni minimalni - voda, struja i krov nad glavom, da bi to dijete kad dođe iz škole imalo krov nad glavom i svjetlo da bi moglo pisati domaću zadaću, a ne na livadi.

Dakle, niste optimist?

● Ne vjerujemo više ni Vijeću Europe, ni Vladi Republike Hrvatske, a posebice Vladinu Uredu za nacionalne manjine, jer smo toliko projekata poslali i njima i Gradu Zagrebu u vezi s obećanim programima i Desetljeću za Rome u Hrvatskoj. To je obnova naselja za Rome, klubovi u naseljima gdje bi bilo i vrtića da djeci damo radnu naviku, ali roditeljima i higijenu. Međutim, sve je to samo manipulacija da se surađuje, a od djelovanja gotovo ništa. Ja sam gospođi Kosor, potpredsjednici Vlade, rekao na jednom sastanku Povjerenstva za provedbu Nacionalnog programa za Rome: Daj Bože da se ostvari 15 do 20 posto od ovog Nacionalnog programa - mi Romi ćemo biti sretni.

Taj se program šest godina izrađivao. Prošle je godine prihvaćen, a od realizacije - ništa. Samo se izmišljaju seminari, okrugli stolovi i na njih se troši novac iz državnog proračuna. Dajmo taj novac da obnovimo koje romsko naselje, da se uvede voda, struja, da upišemo djecu u školu, da zaposlimo Rome, a ne samo obećavanje. Oni, država, obećava meni, ja Romima po naseljima. Kasnije sam ja prevarant, a ne znaju da sam i ja takvo obećanje dobio.

Uvjeti za goli život

Pri zadnjem poipisu stanovništva Romima se izjasnilo nešto manje od 9500 osoba, dok ih je, prema podacima Vijeća Europe, u Hrvatskoj između 30 i 40 tisuća, a samo ih je 6,5 posto stalno zaposleno.

● U te brojke ne vjerujem. U Zagrebu i Zagrebačkoj županiji stal-

INTERVIEW

no zaposlenih Roma nema više od dvadesetak, u Rijeci možda dvadeset pet, u Baranji možda tridesetak. U cijeloj Hrvatskoj sve skupa radi 100 ljudi. Mislio sam da povećamo taj broj na dvije-tri tisuće Roma, da ih maknemo s ulice jer je to kritično za njihovu djecu, da im damo tu sekundarnu sirovinu jer se oni u to razumiju. Imamo i šofere koji su završili prometno-tehničku školu, ali nemaju zaposlenje. Oni bi bili sretni da mogu voziti i smetlarsku trokolicu. Da mogu mladi imati obitelj. Što njemu preostaje nego da ide na plac i trguje, da zaradi danas 50, 100 kuna, i da onda plati kaznu od 1500 kuna.

Javna je predodžba da se Romi uglavnom bave prikupljanjem sekundarnih sirovina za recikliranje. Očekujete li od Vladinih mjera za za-

Vjerujem da Romima upravlja, više od Roma, i država i nevladine organizacije. Znete zbog čega? Jer se boje da Roma ima više od 40 tisuća

pošljavanje iskorak prema drugim djelatnostima?

● Naravno. Mi smo Romi poznati kao kovači, u tradiciji nam je pletenje košara i trgovanje. Prepoznatljivi smo kao zabavljači, pjevači, muzičari. Ima dosta toga, samo da se dâ Romima da rade, da plaćaju neki obrt, da pridonose nešto i državi u proračunu. A ne samo – dajmo!

Koliko je Roma spremno obučiti se za nove obrtničke vještine, poduzetništvo...?

● U Zagrebu ih ima oko dvije stotine. Romima bi trebalo dati bez poreza, bez doprinosa, prvih godinu dana da pokrenu posao, a kasnije da plaćaju kao svi drugi građani.

Imali toga u Nacionalnom programu za Rome?

● Ima, tamo je to zapisano, ali ništa još nije krenulo, a čekamo na stanovanje, obnovu naselja, obrazovanje, zapošljavanje. To su prioritete. Nadamo se razumijevanju kompetentnih osoba da je Rom čovjek i da ga treba smatrati građaninom Republike Hrvatske, jer on nema drugu državu iza sebe osim Hrvatske, njemu je Hrvatska domovina. □

(STINA)

Priopćenje Udruge Roma Zagreba i Zagrebačke županije

U skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, koji je stupio na snagu u prosincu 2002., osnovan je Savjet za nacionalne manjine radi sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu Republike Hrvatske, a osobito radi razmatranja i predlaganja uređivanja i rješavanja pitanja u vezi s ostvarivanjem i zaštitom prava i sloboda nacionalnih manjina. Savjet je dobio zadaću da surađuje s nadležnim državnim tijelima i tijelima jedinica samouprave, vijećima nacionalnih manjina, odnosno s predstavnicima nacionalnih manjina i pravnim osobama koje obavljaju djelatnosti kojima se ostvaruju manjinska prava i slobode. Uz niz zadaća povjerenih Savjetu, nalazi se i zadatak da raspoređuje sredstva koja se u državnom proračunu osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina.

Članove Savjeta za nacionalne manjine imenuje Vlada RH na vrijeme od četiri godine. Savjet po Zakonu mora imati 20 članova, i to sedam pripadnika nacionalnih manjina iz reda osoba koje predlože vijeća nacionalnih manjina, zatim pet članova iz redova uglednika u javnom životu iz reda manjina i osam manjinskih zastupnika u Hrvatskom Saboru.

Savjet je punu godinu i devet mjeseci radio u krnjem sastavu, jer Vlada nije našla vremena da imenuje pet članova koje predlažu njihova manjinska vijeća. I to kašnjenje dokaz je više da pojedina birokratizirana tijela u Vladi malo drže do pitanja vezanih uz nacionalne manjine. Tek 22. listopada 2004. Vlada je imenovala tih preostalih pet članova, a imenovani su: Nazif Memedi (Romi), Gabrijel Takač (Rusini), Larisa Uglješić (Ukrajinci), Darko Šonc (Slovenci) i Slavica Sagadin (Makedonci). Savjet je napokon kompletiran, a na njegovu je čelu predsjednik Aleksandar Tolnauer, vrijedan čovjek koji ima pune ruke posla zajedno s dva potpredsjednika iz redova članova Savjeta (Siniša Tatalović i Kata Kanudera).

Udruga Roma Zagreba i Zagrebačke županije, kao najjača udruga od svih 11 udruga u Zagrebu, ovim putem

skreće pažnju Savjetu da Romi još uvijek nemaju svojih ljudi u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave i predstavničkim tijelima jedinica područne (regionalne) samouprave. To je osobito važno kada je riječ o Zagrebu i Zagrebačkoj županiji ne samo zato što to propisuje Ustavni zakon o nacionalnim manjinama, nego što je to određeno i pravilima za provedbu Nacionalnog programa za Rome u Republici Hrvatskoj.

Nama nije jasno ni po kojem je to kriteriju Nazif Memedi izabran da u Savjetu zastupa Rome, i koja su to manjinska vijeća, odnosno jedinice lokalne i područne (regionalne) uprave, izabrala Memedija da zastupa Rome Zagreba u kome živi više od 50 posto svih Roma u Republici Hrvatskoj. Memedi, na žalost, ne poznaje život i sve probleme koji tište zagrebačke Rome, kao što to znaju Romi rođeni u Zagrebu ili u Hrvatskoj, koji su spremni da podmetnu leđa kada treba kritizirati vlast gdje za to ima opravdanja. I u Puli je na sličan način izabran u manjinsko vijeće čovjek koji se doselio iz druge države.

Mi Romi, a to moram reći, imamo dva tipa uglednijih ljudi, osobito na području politike i borbe za vlastite interese. Imaju takve ljude i drugi narodi i nacionalne manjine, ali ja govorim u ime Roma. Dakle, imamo ljude, koji su ne gledajući koliko će ih to koštati i ne gledajući na posljedice, spremni, braneći ljude koje zastupa, izreći kritiku i istinu u lice odgovornoj osobi bez obzira kako će ta osoba reagirati. Drugi, opet, spremni su, ne gledajući na cjelinu interesa manjine, braniti prije svega svoje interese i ulagivati se odgovornoj osobi, odnosno slagati se u svemu s njome, da bi čim zatvori vrata sjednice (ako joj i prisustvuje) pred Romima počeo napadati odgovornu osobu kao glavnog krivca zato što nešto nije odlučeno onako kako je većina tražila.

Kakvi nam ljudi trebaju na čelu udruga, lako je zaključiti!

Udruga Roma Zagreba i Zagrebačke županije

The Government and non-governmental organizations are manipulating with Romas

Mr. Alija Mešić as the president of the Zagreb Roma Association and Zagreb County and the member of the Committee for following up the implementation of Roma National Program speaks about the Governmental Program and life of Romas in the Republic of Croatia today.

The Round Table about Employment of Romas was organized by the Governmental Office for National Minorities and Council of Europe. Mr Mešić strongly criticized the way Government decided to solve the urgent problems of Romas in the Republic of Croatia. Also he was not satisfied with the results achieved regarding the implementation of the Roma National Program.

He has also warned on lack of resoluteness and readiness of government bodies in resolving the very difficult situation Romas are living in.

Nationality – the first problem

What is the real situation for employing Romas in Croatia now?

● The situation is very hard. The fact is that we have more than 350 thousand unemployed Romas. Even Romas who are literated and finished Faculty are still unemployed. Many of them are going abroad looking for a job. Therefore it is

much harder for Romas who are half literate or illiterate. All these years, we have been trying to employ at least a minimal number of those who finished secondary schools in “Čistoća” Zagreb communal company. For Romas who are dealing and collecting junk materials, we ask for legalization they will be able to work and clean the streets of Zagreb city. Also, we know that majority of Romas are selling different goods along the Adriatic Coast. We ask for legalization of their kiosks along the seaside, so they will be able to work during the touristy season. Romas have been working in this way for more than 20 years, but are still not allowed to legalize their kiosks. This is a big problem. When an employer is looking for a worker, he says (on a phone): “please come soon”, but when employer realizes that in front of him is Roma he says: “I’m sorry, but the job was full up few minutes ago”. It is really very sad.

The first problem is nationality. People who could be able to work cannot work because they have no

nationality. For that reason their children can not go to school. Furthermore, they have no other documents, have no right on the social and legal protection and social welfare.

Also, there are Romas like that who have been living here for 20, 30 or even 50 years and have own houses, some of them were born. I am not talking about Romas who came here as refugees from other countries of the former Yugoslavia. Sometimes happens that their 5 sons get the nationality, while nationality for two daughters was refused. How come? The conditions for getting the nationality are rather strange and difficult. Journalist and media are the second problem. They show Romas as negative persons. But we do have Romas who really live a very good life, but unfortunately only about 10-15% of them. These are craftsmen (bakers, auto-mechanics etc.) who have been paying contributions to the government for years. But we the old ones, did not even finish primary school. Nowadays there is about hundred Romas who finished secondary school and become carpenters, bakers, ceramics, auto-mechanics, bricklayers etc. But there is no job for them.

Mrs Jadranka Kosor, the vice president of the Government and president of the Committee for implementation of the Roma National Program,

INTERVIEW

Alija Mešić: "Roma settlements have not been renovated for 50-60 years..."

said that the Government will systematically follow the measures for employment Romas. On the other hands, Croatian Institute for Employment (HZZ) did not foreseen financial resources for this purpose. Can you comment?

● Yes I can. I am one of the initiator of the Roma National Program and a member of the Government Committee. If HZZ thought seriously, he would ask for money from the government budget like did all ministries who asked for financial sources for Romas. I am aware that priority is volunteers of the war, especially invalids. Why Romas – who want to work - should not be included?

Fear from 40 000 Romas

As a problem, very often is quoted that the exact number of Romas is not known in the Republic of Croatia? Do you believe this is the reason why Government does not take a concrete measures and actions? Is it difficult to make plans?

● I do believe that Government and non-governmental organizations are managing with Romas, more than Romas themselves. You

know why? Because they are frightened that out there are more than 40.000 thousands Romas. But only 9500 persons expressed themselves as Romas. The others did not express as Romas because they were scared that would not be able to get employment. All these are happening because of journalist, press and media who are presenting Romas as negative persons, like some 50 years ago: "There is Roma in the village; he's going to still something". This is past time. We have Croat woman as wives in our families, Roma woman taking a Croat for a husband and sometimes Roma woman taking a man, member of another national minority. We have formed families whose children are going to schools. We have 40% illiterate families. Situation like this has to be taken into consideration. Roma settlements have not been renovated for 50-60 years. Those settlements were abandoned from the former Yugoslavia. The Government promised a lot, but only on the paper, in reality nothing has been done.

Among measures for stimulation the employment of Romas some public program have been pointed out, such as infrastructure for Roma settlements, environmental protection,

communal activities etc. Are local communities ready to implement those programs?

● As I said, many things have been written on the paper, many things have been promised, but very little has been done, almost nothing in Zagreb County. Yes, one pipe line was made in Treće Struge – after 15 years of struggle. The City of Zagreb moved Romas temporarily to that place for only five years. But they are still there. That was 57 years ago. At that time there were 28 families, now are 127 families. Each family has 5-10 children. The sheds are rotten and narrowed. It is impossible to live like that. The inhuman settlements where Romas also live are: Plinarsko naselje, Sopot, Trnje, Savica Šanci, partially Kozari putevi. These are not normal conditions for living. The number of children is numerous. The Government says: education on the first place. It is true, but I said that the minimal conditions for living should be on the first place. These are: water, electricity, and roof under the head. Because, when a child comes from school, he needs a roof under the head and a light for writing a homework.

So, you are not an optimist?

● We no more trust the Council of Europe to whom we sent so many projects and programs, and not only to them, we sent it to the Zagreb City and the Government of the Republic of Croatia, especially to the Department for National Minorities of the Republic of Croatia. All programs were related to the renovation of Roma settlements and Roma clubs and establishing the kindergartens in settlements. In this way we would be able to offer working habits to our children and hygiene to parents. Once, I told to Mrs Kosor, during the meeting of the Committee for following up the implementation of the Roma National Program: "If 15-20% of this program comes true, we Romas will be very happy".

We have been working on Roma National Program for more than 6

years. The Program was accepted last year. Nothing has been realized in the meantime. The money from the Government budget was spent on useless seminars and round tables. It would have been better if we had given that money for the renovation of one Roma settlement, or to bring the electricity and water, to enroll children to schools, or to employ Roma people. The procedure is the following: the Government promise to me and I promise to Romas in the settlements. And then what happens? I am the imposter because Romas do not know that such a promise I got from the Government.

Conditions for bear life

According to the last census less than 9500 persons expressed themselves as Romas, while according to the data given from the Council of Europe, there is between 30 and 40 thousands Romas living in the Republic of Croatia. Only 6,5% are permanently employed.

● I do not believe in those numbers. In Zagreb and Zagreb County there is no more than 20 permanently employed Romas, in Rijeka maybe 25, in Baranja maybe 30. In whole Croatia altogether 100 people. I thought to enlarge this number on 2-3 thousand Romas, to move them from the streets because it is very dangerous for their children. In spite the fact that some Romas finished the Secondary Technician School and gained the qualification for a driver, they are still unemployed. Believe me, if they drove a tricycle garbage they would be very happy. Therefore the only thing that is left to them is to go the market place and earn about 50 to 100 kn by trading. But if inspection catches them they have to pay penalty in the amount of 1500,00 kn.

It is known that mainly Romas are dealing and collecting junk materials that could be recycled. Do you expect that immediate steps towards other

activities will be taken from the Government measures for employment?

● Of course, we Romas are known as blacksmiths. And our tradition is basket knitting and trading. We are also known as entertainers, singers, musicians. We only wait for a chance to work and to contribute with something to the Government budget.

How many Romas are ready to be educated for the new craftsman skill and business marketing?

● About 200 in Zagreb. Romas should have the opportunity to start business and during the first year without taxes and contributions. Later on, they should start paying like other citizens.

I do believe that Government and non-governmental organizations are managing with Romas, more than Romas themselves. You know why? Because they are frightened that out there are more than 40.000 thousands Romas.

Do you have something like that in the Roma National Program?

● Yes we have. But nothing has moved on. We still wait that following priorities should be solved: habitation, renovation of the settlements, education and employment. We do hope that responsible person will understand that Romas should be considered as citizens of the Republic of Croatia, because Romas have not other country behind them except Croatia. Croatia is their fatherland. □

European Governments Commit to Roma Integration

Prime ministers from across Central and South East Europe on February 2, 2005 in Sofia endorsed the Decade of Roma Inclusion, an initiative spanning 2005-2015 aimed at ending discrimination against Europe's largest minority.

The Decade, which is supported by the Open Society Institute and the World Bank, is an unprecedented international effort to ensure that Roma have equal access to education, housing, employment, and health-care. Today, Bulgaria, Croatia, the Czech Republic, Hungary, Macedonia, Romania, Serbia and Montenegro, and Slovakia committed to reform in these four priority areas.

Each of the eight countries will implement individual action plans developed in cooperation with Roma leaders and civil society.

"This is the first time that the governments are showing real political will to see that Roma are equal citizens in a growing Europe," said George Soros, Chairman of the Open Society Institute. Soros will contribute \$30 million to the newly established Roma Education Fund, which will support education reform in conjunction with the Decade. Governments, multilateral and private organizations, and individuals have also contributed to the Fund, which now has more than \$43 million in pledges.

Bulgaria and Hungary co-hosted today's launch, which was attended by Roma leaders, senior officials from governments, and international organizations. The Decade is also supported by the European Commission, the Council of Europe, the Council of Europe Development Bank, and the United Nations Development Program.

Romi od 1971. imaju i svoju himnu

Prva i do danas jedina pouzdana tvrdnja o nastajanju riječi Rom (Cigan) dolazi iz 1068. godine. Gruzijski monah sv. Georg Antonski, iz manastira Iviron u Grčkoj tada izvještava kako je na goru Atos u periodu od 1001-1026. godine stigla skupina «Athiganosa».

Riječ Athigatos tj. Acinkan na grčkom bi značila «nedodirljiv». Razne inačice te riječi koriste se kasnije kao nazivi za Rome rasute po Europi. Najčešće kroz literaturu susrećemo: latinski naziv - Cingarus, turski - Cingeneler, francuski - Tsiganes, njemački - Zinger, ruski - Cjganji, mađarski - Ciganjiok, talijanski - Zingari, španjolski-Gitanos.

U Hrvatskoj ih kroz povijest nazivaju Cigani, a u Dubrovačkoj Republici Jeđupi ili Egipćani. Naziv Egipćani vjerojatno su u Dubrovnik prenijeli Talijani (Grčka je u to vrijeme bila pod venecijanskom vlašću), gdje se uz prijašnji naziv Jeđupi, za Cigane počeo koristiti i naziv Egipćani.

Kongres Roma u Londonu

U Londonu je 8. travnja 1971. godine održan prvi Svjetski kongres Roma. Na tom su kongresu donijete odluke o izgledu i usvajanju zastave Roma, službene himne i službenog jezika Roma. Odlučeno je da zastava sadrži dvije osnovne boje koje simboliziraju vječno lutanje Roma. To su zelena kao simbol neograničenog prirodnog prostranstva te slobode kretanja i plava kao simbol

nebeskog prostranstva, a u sredini zastave je kotač koji označava vječno putovanje Roma. Službenom himnom proglašena je poznata romska pjesma «Gelem, Gelem», a kao službeni jezik prihvaćen je jezik Roma Lovara.

Ujedno je, kao jedinstveni, svjetski naziv za Rome usvojen naziv «HTom», što na ciganskom-lovarskom jeziku znači čovjek. Glas *ht* ne postoji u grafijskom sustavu, pa se zbog lakšeg pisanja primjenjuje oblik izgovora tog glasa kao glas *r*. Tako umjesto riječi HTom, zbog nemogućnosti pisanja dvoglasa *ht*, nastaje riječ Rom. Tako se nazivaju i danas u Hrvatskoj. Ne bi se trebali osjećati poniženi ili omalovaženi niti nazivom Cigani, ako je taj naziv izgovoren ispravnom intonacijom.

Romska himna

Objavljujemo prijevod romske himne na hrvatski jezik. Himna je i narodna pjesma Roma, a uglazbljena je i kao glazbeni zapis.

Gelem, gelem (Išao sam, išao)

*išao sam išao dugim putovima
sretao sam sretne Cigane
ej Cigani odakle vi dolazite
čergama i gladnom djecom?
a a Cigani, a a djeco
a aj Cigani, a aj djeco
imao sam i ja veliku obitelj
ubila ih crna legija,
čerge izrezali i Cigane i Ciganke
među njima i malu djecu
a a Cigani, a a djeco
a aj Cigani, a aj djeco
otvori Bože tvoja crna vrata
da mogu vidjeti gdje su moji ljudi,
pa ću ponovo otići dugim putovima
da mogu hodati sa sretnim Ciganima
a a Cigani, a a djeco
a aj Cigani, a aj djeco
gore Cigani, sada je tren sreće vaše
ustanite i Vi iz naših snova (mrtvi)
Cigani,
o crno lice i crne oči
želim vas poput crnog grožđa
a a Cigani, a a djeco
a aj Cigani, a aj djeco*

Legende o Romima

Postoji nekoliko legendi o nastanku Roma (Cigana) koje su se stoljećima prenosile s pokoljenja na pokoljenje. Vrlo su zanimljive, a jedna od njih glasi: Kada je Bog dijelio zemlju narodima, Cigane je prve pozvao i ponudio im da izaberu mjesto gdje će biti njihova zemlja. Međutim, oni su odbili ne sluteći da će to Bog ponuditi i drugim narodima. Kasnije, kada su vidjeli da su svi narodi dobili od Boga zemlju koju su pretvorili u svoje države, dođoše i oni sami pred Boga i zamole ga, da im ipak dodjeli zemlju.

Bog im reče da je svu zemlju podijelio i da je više nema, a njima će biti suđeno živjeti bez zemlje jer kada im je ponudio da je izaberu, nisu htjeli. Ipak se na kraju sažalio i obećao im pomoći tako što će im dati mudrost i sposobnost veću od ostalih ljudi, kako bi se mogli snalaziti po svijetu jer će vječno putovati, nigdje se neće skrasiti i svuda će ih prihvaćati kao strance.

Druga legenda govori da su Romi Kainovi potomci. Do te su spoznaje došli i neki istraživači koji su tumačili tekst iz „Knjige postanka“ (Stari zavjet, 1. knjiga Mojsijeva). Oni ističu prokletstvo bačeno na Abelova brata Kaina («kain» u semi-

tskim jezicima znači - kovač): «Obrađivat ćeš zemlju, ali ti više neće davati svoga roda, vječni ćeš skitnica na zemlji biti» (POST. 4,15). Nadalje, «Knjiga postanka» točno navodi zanimanja na koja su osuđeni Kainovi potomci, a koja su inače tradicionalna zanimanja Roma. Tako možemo pročitati: «Uze Lameh (peti Kainov potomak) dvije žene, Adu i Selu. Ada rodi Jabela, od njega se narodiše koji žive pod šatorima i stoku pasu. A bratu njegovu bješe ime Jubal. Od njega se narodiše gudači i svirači. I Sela rodi sina Tubala kome dadoše i ime Kain(s.e.), a Tubal-Kain bješe vješt kovati svašta od mjedi i gvožđa.» (POST. 4,19-22)

Prvi dokument o Romima u Hrvatskoj

Povijesni izvori o podrijetlu i početku seobe Roma veoma su oskudni. Pouzdano se jedino zna da potječu iz sjeverne Indije, a prvi sačuvani zapis o Romima potječe iz godine 1100. Neka novija istraživanja u Njemačkoj ukazuju da su Romi podrijetlom s Tibeta, odakle su u 5. stoljeću zbog progona prešli u Indiju iz koje 1026. godine iseljavaju i posljednja romska plemena. Dok su putovali kroz azijske zemlje išli su uglavnom u kompaktnim kolonama, da bi se nadomak Europe podijelili u više grupa, s tim da je jedna grupa otišla u Afriku i odatle se naselila i u Španjolsku.

Prvi spomen o Romima na području današnje Hrvatske potječe iz Dubrovnika i govori o tome da su: «5. Prosinca 1362. godine 'Egipćani' Vlaho i Vitan zatražili u kneževoj kancelariji da im zlatar Raden Bratoslavić vrati osam srebrenih remena, koje su kod njega deponirali». Taj je dokument citiran u svim radovima objavljenim poslije Drugoga svjetskog rata, a koji se odnose na Rome na Balkanu.

Prema analizi osobnih imena dubrovačkih Roma pronađenih u dokumentaciji Kneževa dvora, postoji čvrsto uvjerenje da su tadašnji dubrovački Romi preci današnjih Roma Lovara, jer se njihova tradicionalna imena i prezimena i danas susreću kod Roma Lovara u Hrvatskoj. □

Konferencija za novinare Zajednice Roma Primorsko-goranske županije "Romsko jedinstvo"

Gradonačelnik Novog istinski je demokrat

Milivoj Vidmar se na »romskom slučaju« pokazao kao veliki čovjek jer je uvidio da iseljenje Roma iz ulice Nova Krasa nije rješenje, tvrdi Surija Memedi

Milivoj Vidmar, gradonačelnik Novog Vinodolskog, baš se na »romskom slučaju« pokazao kao veliki demokrat i veliki čovjek. Uvaživši činjenicu da Romi u Novom žive više od 50 godina, da do sada nikad nije bilo nekih većih problema, da su u ovom slučaju zakazali i sami građani koji su odlagali otpad na divlje deponije, a zakazale su i službe zdravstva i socijalne skrbi, kao i policija i komunalni redari, Vidmar se složio s nama da iseljenje Roma iz ulice Nova Krasa nije rješenje. Predložio je da se problem riješi tako što će najprije biti saniran divlji deponij, potom iskopana septička jama, a u doglednoj budućnosti Romima će se napraviti i kupao-nice, kako bi mogli živjeti kao svi ostali ljudi, rekao je na konferenciji za novinare Surija Memedi, predsjednik Zajednice Roma Primorsko-goranske županije »Romsko jedinstvo«, te poručio Romima u Novom neka pripaze na svoje ponašanje i neka shvate da su suživot i tolerancija osnovni preduvjeti za normalan život.

Izjavu da je pitanje socijalizacije Roma aktualno u svim sredinama, Memedi je potkrijepio primjerom romskog naselja Homutno kraj Omišlja na otoku Krku, u kojem Romi žive već više od sto godina, a još uvijek nemaju električne energije, dok se vodom opskrbljuju preko jedne jedine gumene cijevi malog promjera. Potom se osvrnuo i na činjenicu da Romi nisu pozvani na gradsku koordinaciju vijeća nacionalnih manjina, spomenuvši kako to što on nije htio potpisati koordinacijski sporazum zato što pripreme

za stvaranje koordinacije po njegovom sudu nisu bile demokratske, ne znači da ne treba sudjelovati na sastanku koordinacije na kojem se raspravlja o pitanjima manjina.

– Nemam ništa protiv toga da nas netko svrsta među homoseksualne udruge i društva za zaštitu životinja, jer i njima, kao i nama, treba omogućiti normalan i čovjeku primjeren život u zajednicama, no na sastanke nas treba zvati jer se na njima raspravlja upravo o manjinama, a Romi to jesu, rekao je Surija Memedi, te napomenuo kako je izrađen Nacionalni program za poboljšanje života Roma za razdoblje od 2005. do 2015. godine.

– Kao član osnovanog povjerenstva priopćit ću vam da svi župani u RH moraju Uredu za nacionalne manjine RH dostaviti izvještaj o uvjetima života Roma u svojoj županiji, da smo na području Primorsko-goranske županije, u suradnji sa županijskom policijskom upravom osnovali mobilni tim koji izlazi na teren i omogućava Romima da vrlo brzo i jednostavno dođu do isprava kojima postaju ravnopravni državljani ove zemlje. Povjerenstvo radi i na legalizaciji deset romskih naselja u Hrvatskoj. U Rijeci legalizaciju čeka naselje na Rujevici, ono u Mihačevoj Dragi i naselje Mario Genari. Vrlo smo zadovoljni što je u međuvremenu i šest romskih obitelji ishodovalo nužni smještaj, a nadamo se da će se i u novoizgrađenim stanovima na Rujevici naći koji stan za Rome, naglasio je Mehmeti. □

Slavica Mrkić Modrić

Zašto su Romi iz ruševnih zgrada u Paromlinskoj ulici odbili useliti u naselje Kozari put, i zašto prvaci romskih udruga Zagreba i Zagrebačke županije odbijaju da se tamo gradi Kulturni centar Roma?

Sporne “kućice” - sporni susjedi

“Ne ćemo u limene kante u kojima se zimi smrzavamo kao da smo na snijegu, a ljeti pečemo kao u rerni”, tvrde Romi iz Paromlinske

Grad Zagreb je prije četiri godine obećao Romima da će, u okviru Nacionalnog programa za Rome, sagraditi naselje na periferiji Zagreba, u Kozarem putu, u koje će se useliti Romi iz Paromlinske ulice. Naime, u Paromlinskoj ulici nalazi se nekoliko porušenih kuća, bez prozora, bez vrata, bez struje i vode, bez kanalizacije, u kojima u neljudskim uvjetima živi tri-desetak romskih obitelji s mnoštvom djece. Da ironija bude veća, Paromlinska se nalazi u samom središtu

grada, između Glavnog željezničkog kolodvora i velebne Koncertne dvorane “Vatroslav Lisinski”.

Grad Zagreb je, poslije mnogo prethodnih odgoda, počeo izvršavati to obećanje, na radost Roma iz Paromlinske. Uređeno je zemljište na prostoru veličine oko tri nogometna igrališta, uvedena je voda i struja, riješen, iako privremeno, problem kanalizacije, te postavljena betonska pologa na koju su trebale doći smještajni prostori, koje su Romi sve dok ih nisu vidjeli, nazivali “kućice”.

Predsjednik Unije Roma Hrvatske, Nusret Seferović (prvi zdesna), također je energičan u zahtjevu za primjereniji smještaj romskih obitelji iz Plinarskog naselja

Romi odbili useljenje u svoje “kućice”

I tako, sve je bilo dobro, dok na betonsku podlogu nisu bile montirane “kućice”. Nisu to bile nikakve kućice, nego kontejneri s metalnim zidovima i ugrađenim uskim prozorima, a u svakom od tih kontejnera od kojih je svaki imao oko 15-ak četvornih metara površine, moralo je stati najmanje po “pet duša», s time što su obitelji s osmoro i više djece dobile po dva kontejnera. Romi iz Paromlinske odbili su useliti u te, kako su ih nazvali “limene kante” tvrdeći da im je Grad obećao drukčiji i bolji smještaj, te da im je “bolje živjeti i sa štakorima, ali među zidanim zidovima i pod krovom, nego u limenim kantama”.

- Znamo mi što znači živjeti u kontejnerima: zimi se smrzavaš kao da si na snijegu, a ljeti se pečeš kao u rerni šporeta - kaže R. M. (nije želio da mu se spomene ime, “jer tu krv more da padne”). Ukratko, unatoč uvjerenjima Grada kako je to privremeno rješenje te da će kasnije dobiti bolji smještaj, oni su ostali čvrsti u jednoglasnom odbijanju useljenja u “limarice”.

Dodatna je neprilika bila što su se protiv doseljenja Roma u to “cigansko naselje” bunili oko naselja već naseljeni ljudi, uglavnom Hrvati koji su po završetku rata u BiH doselili u Zagreb kao prognanici ili doseljenici iz BiH. Ti su doseljenici, na zemljištu koje im je Grad poklonio, sagradili solidne kuće od opeke i betona, na jednu ili dvije etaže, a Grad im je omogućio i besplatnu izgradnju infrastrukture. Sva je nevol-

Ove "limene kante" bile su ponudene Romima za smještaj, ali oni su to s pravom odbili

ja bila što stanovnici tog "hrvatskog naselja" nisu od prvog dana prihvaćali da im "cigansko naselje" bude u neposrednom susjedstvu. I jedni i drugi imali su svoje motive i opravdavali svoje zahtjeve: Romi su tvrdili da su oni na tom prostoru već dvadesetak godina, a doseljenici su govorili da su oni sami, svojim novcima, sagradili svoje kuće. Bilo je tu i nacionalističkih ispada, a izbilo je i nekoliko tučnjava.

I tako, sve je bilo dobro, dok na betonsku podlogu nisu bile montirane "kućice". Nisu to bile nikakve kućice, nego kontejneri s metalnim zidovima, a u svakom od tih kontejnera od 15-ak četvornih metara moralo je stati po pet duša...

Sve se završilo tako što je Grad, vidjevši da od programa naseljenja Roma neće biti ništa, jednog dana otpremio nekuda kontejnere. Od dijelova izgrađene infrastrukture i svega ostalog što se moglo odnijeti s "građevinskog zemljišta", nije ostalo ništa, jer su Romi i njihovi nesuđeni

susjedi raznijeli sve što se dalo demontirati i odnijeti. O bezvlađu na tom prostoru govori i podatak da su doseljenici i drugi neromski građani počeli gradnje kuća na zemljištu koje je dodijeljeno Romima. Vlast je izgleda bila nemoćna da spriječi tu otimačinu; ili, kako tvrde Romi, vlast nije učinila ništa da to spriječi.

I da ne dužimo: Grad je kasnije donio odluku da se na spornom zemljištu sagradi zgrada Kulturnog centra za Rome o kome se već godinama govori kao o prioritarnom objektu za provođenje programa kulturnog djelovanja i obrazovanja Roma. No, i tu je zapelo.

Ni naselja, ni Kulturnog centra Roma

Početak ožujka ove godine, u pratnji ekipe Hrvatske televizije emisije "Zagrebačka panorama" izašli su na teren ugašenog romskog naselja Kozari put romski prvaci Alija Mešić, predsjednik Udruge Roma Zagreba i Zagrebačke županije i Nusret Seferović, predsjednik Unije Roma Hrvatske, a kao predstavnik vlasti u ekipi je bio vijećnik u skupštini općine Peščenica u čijoj je nadležnosti sporno zemljište.

Općina Peščenica i Gradsko poglavarstvo Zagreba izrazili su namjeru da se na zemljištu namije-

njenom Romima iz Paromlinske sagradi zgrada Kulturnog centra Roma, ali Romi, poučeni iskustvom s izgradnjom romskog naselja Kozari put, energično su odbili da se tamo gradi Centar jer su, navodeći niz razloga za svoj zahtjev, naročito isticali da će "susjedi" tu gradnju otežavati, ako ne i spriječiti. Osim toga, ako bi se takva zgrada i podigla, bila bi daleko od središta grada, a to znači daleko i od ostalih desetak romskih naselja koja se nalaze na području Zagreba i Zagrebačke županije.

Alija Mešić i Nusret Seferović kažu da Grad Zagreb ima nekoliko slobodnih svojih zemljišta na užem području grada, izvan užeg središnjeg dijela, pa su predlagali da se zgrada tamo gradi. Oni drže da bi bilo najbolje ako bi se za potrebe Centra dala Romima neka od već postojećih starih zgrada u gradu, jer, tvrde, da znaju za nekoliko takvih zgrada.

Finale je takav da trenutno sve stoji: devastirano je i djelomično okupirano divljim gradnjama zemljište namijenjeno izgradnji naselja u Kozari putu, nije riješeno pitanje preseljenja Roma iz Paromlinske (iako je na tom prostoru Urbanističkim planom već predviđena velika poslovna zgrada za koju se već rade projekti), a zastala je i akcija da se sagradi nova zgrada ili nađe stara zgrada za Kulturni centar Roma. Oko toga se već dvije godine raspravlja, lete obećanja gradskih moćnika kao predizborno paperje, svađaju se Romi i Grad, čak i organi Europske unije za to znaju, spominju se neke tužbe na međunarodnom planu, štošta se tu mota i vrti, ali ništa se na tom planu ne gradi, i Romi su ostali kratkih rukava. I novci su, navodno, bili osigurani za naselje i za Centar. Nije puno novaca, nego, sitnica. Sada nema ni te sitnice. Pojela maca. Izgleda da mi, prijekim putem, naglavce, žurimo u Europsku uniju. Pa, nije čudo što nam Europljani tu žurbu ne uvažavaju. □

Sven Habek

“Nismo Romi, nego Egipćani!”

Priča Džemala Mutišija, dugogodišnjeg predsjednika Udruge Roma Primorsko-goranske županije, po svemu je neobična. Pripada onim kazivanjima koja se vode pod zajedničkim imenom »vjerovali ili ne«. Naime, vrlo skoro nit' će Džemal biti Rom, nit' će Udruga Roma Primorsko-goranske županije biti udruge Roma. Džemal će, kaže, od slijedeće Skupštine biti Egipćanin, a Udruga će postati Udruga Egipćana ili Ašakljija. Još se nisu odlučili koja. Uostalom, kaže Džemal – isto ti ga dođe. Pa kako, barba Džemo, sad najedanput, nakon toliko godina, Rom može postati Egipćanin? - upitasmu u čudu tog šezdeset osmogodišnjaka?

– E, gledaj sad, dete, to ti je duga priča. Temelji se na povijesnim činjenicama. Ali da ti krenem od početka. Prije svega, to je volja mog naroda. Pazi, ja sad pričam o Romima s Kosova i isključivo s Kosova. Sva tri naselja na području ove županije jednoglasno su odlučila da se više neće izjašnjavati kao Romi, jer oni to

nisu. Oni su Egipćani. Tako su odlučili, i ja ću sazvati Skupštinu, na njoj ću reći sve što smo do sad učinili i lijepo ću se oprostiti od svih zaduženja i funkcija. Sine, ja imam 68 godina, ja sam starac, već četiri godine zdravlje me muči, šećeraš sam, a oduvijek tvrdim da na mladima svijet ostaje. Uostalom, predsjednik sam ove Udruge još od 1982. godine, na Kosovu sam deset godina bio predstavnik 12 tisuća Roma u Skupštini, osnivač sam prve udruge Roma na Kosovu i mislim da sam u životu dosta učinio, priča Džemal. Vrativši se na zadanu temu, onu o preobrazbi Roma u Egipćane, kaže:

– Ako moj narod kaže da su Egipćani, onda neka budu, ja ću im pomoći da to i dokažu, jer to što govore istina je. Isto govori i povijest. Matiši objašnjava kako su Romi došli iz Egipta na Kosovo nakon što se Aleksandar Veliki (Makedonski) povukao iz Egipta u Grčku, odnosno u Makedoniju koja je tada bila u sastavu Grčke. Priznaje da još nema “sve dokaze”, ali naglašava da će to dokazati jer na tome već dugo radi. Budući da u Primorsko-goranskoj županiji ima oko tri tisuće Roma, a u samom Gradu Rijeci oko 1800, pitamo Džemala koliko će po osnivanju te Udruge Ašakljija uopće Roma ostati.

Džemal Mutiši iznosi neobičnu teoriju o podrijetlu Roma Primorsko-goranske županije

– Pa u Rijeci nas je negdje oko 1600, znači ostat će dvjestotinjak Roma, a u cijeloj županiji oko deset posto od sadašnjeg broja. U Zagrebu je slična situacija. Pazi, sine, nemam ja ništa protiv Roma, oni su divan narod, uostalom pedeset godina i sâm sam bio Rom, ali vrijeme je da se kaže istina. Ono kako jest.

Ali zašto baš sada, čemu dosadašnji mrlk, pa bratstvo i jedinstvo već više od desetljeća ne stanuje ovdje. Nije li razlog tome to što u Primorsko-goranskoj županiji djeluju dvije udruge Roma, točnije Džemalova i Zajednica Roma »Romsko jedinstvo« kojom predsjedava Suriya Mehmeti, a te dvije udruge nikad nisu našle zajednički jezik, pokušavamo mi dokučiti istinu.

– Ma Suriju smo mi izabrali i izbrisali. On je političar, a ne vođa svog naroda, sve što priča po novinama čista je izmišljotina, tvrdi Džemal Mutiši. Uzgred rečeno, većina Roma u Primorsko-goranskoj županiji sumnja u priče o „Egipćanima“, strahujući da bi se tako smanjio broj Roma u toj županiji. Inače, Mutišijeva „istraživanja“ nisu se makla dalje od početka, koji je najavio prije dvije godine. □

S. Mrkić-Modrić

SVEČANOST ROMA U RIJECI

U Rijeci su 12. prosinca prošle godine dodijeljena priznanja osobama i institucijama koje su tijekom proteklih pet godina pomogle romsku zajednicu na području Grada Rijeke i čitave Primorsko-goranske županije. Tradicionalna manifestacija, čiji je cilj približiti Rome jedne drugima, ali i ostalim narodnostima koje žive u Hrvatskoj, tijekom četiri dana obojala je Rijeku romskom kulturom. Na predavanjima i okruglim stolovima kojima su obilježeni Peti susreti Roma, romsko je vodstvo pokušalo odgonetnuti kako talent i brojne sposobnosti Roma organizirati i usmjeriti ka uspjehu. U tu je svrhu organizirano i natjecanje u fotografiji, slikarstvu, spisateljstvu, glumi i imitaciji, akrobatici i žongljanju, izradi narodnih nošnji te kulinarstvu. □ (Sl. M.)

Poruka hrvatskim Romima iz Vijeća Europe

Nesloga među romskim udrugama šteti prije svega Romima

Michael Guet, predstavnik Odjela za Rome i nomade Vijeća Europe govori o hrvatskom Nacionalnom programu za Rome, diskriminaciji i segregaciji prema Romima, ali i nesuradnji i razmiricama između raznih romskih udruga

Prošlo je gotovo godinu i pol dana od kada je javno predstavljen Nacionalni program za Rome. Kao ekspert Vijeća Evrope i sami ste prisustvovali tom predstavljanju. Kako ocjenjujete taj dokument i kakva je njegova provedba?

● Vladino službeno prihvaćanje Nacionalnog programa za Rome u listopadu 2003. rezultat je vrlo dugog procesa koji je počeo dvije-tri godine prije toga. Prvi prijedlozi da se usvoji takav program došli su iz same Vlade. Između 2001. i 2003. Vijeće Europe pružilo je pomoć na izradi okvira za taj projekt koji su zajednički potpomogli Vijeće Europe i Europska komisija. Na primjer, financijski smo pomogli konzultacijske sastanke s romskim organizacijama tijekom faze izrade programa, te zaposlili lokalne i međunarodne odvjetnike koji su hrvatskoj vladi dostavili svoje komentare u vezi s preprekama s kojima se suočavaju Romi u Hrvatskoj prilikom dobivanja državljanstva i ostvarivanja prava na stanovanje, te zdravstveno i socijalno osiguranje. U Zagrebu je održan okrugli stol o mo-

gućnostima zapošljavanja Roma na kojem su stručnjaci Vijeća Europe razgovarali s državnim i lokalnim vlastima te predstavnicima Roma o mjerama za poticanje zapošljavanja Roma.

Koje su dobre, a koje loše strane tog dokumenta?

● Kao i u bilo kojem drugom dokumentu te prirode, možete pronaći pozitivne i inovativne elemente, ali i nedostatke i sugestije koje nisu u cijelosti uzete u obzir. Kao primjer pozitivnih elemenata napomenuo bih da je program koji je izradila hrvatska vlada vrlo sveobuhvatan (tj. uključuje razne aspekte kao što su obrazovanje, stanovanje, zdravstveno osiguranje, socijalno osiguranje, kultura, borba protiv diskriminacije, pravna pomoć ili uključivanje Roma u društveni i kulturni život). Program ima dobro formulirane ciljeve, mjere, sredstva i područja odgovornosti i dobar je u usporedbi sa sličnim europskim dokumentima.

Što se tiče negativnih aspekata, u ovom trenutku vidim četiri prepreke od kojih su glavne – nedostatak sredstava i slab nadzor provedbe. Pro-

gram za Rome prihvaćen je prošlog listopada malo prije promjene vlasti. To je rezultiralo određenim kašnjenjem jer su se promijenile osobe za kontakt u nekim ministarstvima, ili su te osobe danas zaposlene na dužnostima u ministarstvima. Nažalost, neka ministarstva nisu uključila sredstva potrebna za provedbu ovog programa u svoju listu zahtjeva za proračun za 2004. Neka su to učinila, ali nisu dobila iznos koji su zatražila. Prema tome, implementacija programa u 2004. će vjerojatno biti manja nego što se to očekivalo u početku. U svakom slučaju, određena ministarstva i Ured za nacionalne manjine dobili su novac za, na primjer, aktivnosti koje se odnose na medije, mladež ili infrastrukturne projekte. Objavit će se neke knjige za Rome i nastaviti će se s praksom romskih posrednika u školama. Ozbiljna je prepreka i nedostatak podataka koji se odnose na situaciju s Romima. Neka ministarstva su kao preliminarni cilj postavila skupljanje informacija i uključivanje Roma u taj proces. Potrebno je uključiti više Roma u administraciju. Neka ministarstva, kao što je Ministarstvo rada, već su najavila da planiraju zaposliti po jednog Roma, što je vrlo dobar signal. Konačna prepreka je slaba asistencija romskih udruga u Hrvatskoj u provođenju programa zbog financijskih razloga, ali i unutarnjih podjela. Romi se trebaju bolje pripremiti kako bi pomogli Vladi u primjeni programa i preuzeli svoju odgovornost.

INTERVIEW

Michael Guet (treći slijeva), voditelj Odjela za Rome i nomade Vijeća Europe, sudjelovao je prije dvije godine u Zagrebu na savjetovanju o pravima nacionalnih manjina

Šutnja je odobravanje nasilja na Romima

Na koji bi se način društvo u tranziciji, kao što je hrvatsko, trebalo najbolje organizirati da bi se što efikasnije suočilo s problemom Roma te slamanjem predrasuda i diskriminacije prema romskoj populaciji?

● Hrvatska vlada treba organizirati ili podržati kampanje jačanja svijesti u pogledu romske populacije. Mnoge su vlade usvojile nacionalne programe za Rome, ali su malo učinile na razbijanju predrasuda većinskoga stanovništva. Za razbijanje negativnih predrasuda koje većinsko stanovništvo ili druge manjine gaje prema Romima (i obrnuto) potrebno je vrijeme. Bitno je da se Romi udruže kad god Vlada priprema mjere ili politiku koja se odnosi na njih jer je analiza uzroka pojedinog problema (na primjer, pohađanje nastave romske djece, mogućnost zapošljavanja) drukčija ako slušate državnog dužnosnika ili romskog predstavnika. Borba protiv predrasuda počinje edukacijom djece, na primjer uvođenjem romske kulture i povijesti u nastavu, organiziranjem vrtića za mlade Rome koji će im uliti samopouzdanje kada uđu u novi sustav, smanjiti razliku

između Roma i neroma, te zaustaviti segregaciju na svim područjima. Što se ljudi više upoznaju, to imaju manje predrasuda.

Romi se trebaju bolje pripremiti kako bi pomogli Vladi u primjeni programa i preuzeli svoju odgovornost

Kako bi društvo trebalo najefikasnije reagirati na nasilje i pojave diskriminacije i segregacije koje se, nažalost, učestalo javljaju prema romskoj populaciji?

● Prvo, potrebno je jako vodstvo i snažna poruka s vrha. Na primjer, nedavno je u Francuskoj na ulici napadnut mladi židovski student. Isti dan francuski je predsjednik izjavio da je to neprihvatljivo i da će se poduzeti sve kako bi se kaznili počinitelji. Isto bi trebalo vrijediti i za svaki slučaj u kojemu su Romi žrtve nasilja ili izravne diskriminacije, pa će malo-pomalo cijelo društvo postati tolerantnije i svjesno da Romi nemaju iste šanse bez obzira na zakone koji se u teoriji odnose na sve državljanke, a Romi su također državljanke! Nikada nemojte zaboraviti da se tišina često doživljava kao pasivno odobravanje, što u slučaju nasilja ili

diskriminacije protiv neke etničke skupine rezultira toleriranjem tih aktivnosti. Kad god Rom ne dobije posao samo zato što je on/ona Rom ili kad god roditelji demonstriraju ispred škole kako bi uskratili obrazovanje i integraciju u školski sustav romskoj djeci, društvo mora reagirati kao cjelina.

Nužna je veća suradnja romskih udruga

Koje pozitivne primjere zemalja u tranziciji a sada članica Europske unije Hrvatska može preuzeti kako bi se poboljšala ukupna društvena politika prema Romima?

● Dosad je 20 europskih zemalja usvojilo ili planira usvojiti nacionalne programe za Rome (ili nomade). Velika je razlika u modelima i metodologijama. Neke su mjere zajedničke svim zemljama, neke se razlikuju. Bitno je da hrvatske vlasti i romske udruge razmijene iskustva s drugima kako bi naučile pozitivne i negativne primjere, posebice od zemalja koje su već davno počele implementirati takve programe za Rome. Hrvatska to čini, ali bi to trebala raditi brže

Kako danas uopće stoji romsko pitanje u zemljama Europske unije?

● Nedavno proširenje Europske unije s deset novih članica sigurno će utjecati na manjinska i romska pitanja. Zemlje Srednje i Istočne Europe donijele su mnogo novih, inovativnih zakona koji se tiču manjina, kao i specifične programe i aktivnosti za Rome. Jako malo starih članica EU-a poduzelo je takve mjere (Španjolska je prva 1985. prihvatila nacionalni program za Gitanos, nakon čega je uslijedio regionalni program u Andaluziji; Grčka je nedavno usvojila nacionalni program za Rome, Irska i Velika Britanija imaju slične programe za nomade, a Finska ima ministarske upute koje se tiču njezine romske populacije).

Čini mi se da već postoji određeni lobi unutar Europske komisije koji želi osigurati da se romsko pitanje pravilno rješavaju na razini

cijeje Unije. Na aktualnim izborima za Europski parlament neke političke stranke prijavile su i romske kandidate na svojim listama (Mađarska, Španjolska, itd.). Od prošle godine djeluje Europski informacijski ured za Rome (ERIO) u Bruxellesu koji radi kao lobistička grupa.

Što brojne romske udruge mogu napraviti i kako se mogu organizirati da same pridonesu uspješnijem rješavanju svojih problema?

● Kako bi osigurale bolje rješavanje svojih problema, romske udruge u Hrvatskoj moraju bolje surađivati. U mnogim je zemljama priprema za nacionalni program za Rome bila jedinstvena prilika da se prevladaju sukobi interesa i postigne konsenzus. U Hrvatskoj romski lideri i dalje rade za svoje probitke ili projekte, te postoji jako nepovjerenje među romskim vodstvom. Već postoji nekoliko krovnih organizacija koje ne surađuju međusobno kako treba. Romske udruge bi također trebale razmišljati o sebi kao o faktorima implementacije nacionalne strategije.

Trebali bi tražiti financijska sredstva i biti odgovorni za provedbu nekih specifičnih mjera za nacionalni program za Rome. To se dogodilo u drugim državama, na primjer Rumunjskoj. Romske udruge trebale bi biti aktivnije u vlastitim zajednicama i organizirati jeftine sastanke između generacija o potrebi za obrazovanjem, načinima prijave za posao ili pristupu javnoj upravi. Jedno bi rješenje bilo da Vlada zaposli romske asistente u školi, zdravstvene pomagače ili socijalne asistente, koji će pomoći povezivanje romskih zajednica i ostalog društva. U mnogim zemljama se pokazalo da je to vrlo efikasno.

Sačuvati romsku tradiciju

Kako pronaći optimalnu mjeru između potrebnih procesa za integriranje Roma u društvo i očuvanje nekih specifičnih karakteristika njihove kulture koje je teško "uklopiti" u moderno društvo?

● Jako je važno da svaka aktivnost namijenjena romskoj popu-

laciji uzme u obzir romski kulturni identitet i sustav vrijednosti. Jedini način da se postigne taj cilj je da se osigura puno sudjelovanje Roma u stvaranju takvih aktivnosti tako da imaju pravo glasa o tome što je prihvatljivo, a što nije za njihovu zajednicu. Ako nisu uključeni, Romi neće prihvatiti taj dokument, te će ga čak smatrati pokušajem "asimilacije". Vijeće Europe organiziralo je u rujnu 2003. u Strasbourgu međunarodni seminar o kulturnom identitetu na kojem su sudjelovali Romi iz različitih plemena, Sinti, Kalé, Bajaši, Aškalije, Egipćani, nomadi, Jeniši, itd. Taj je seminar pomogao u određivanju razlika i zajedničkih

Možemo mnogo naučiti od Roma jer naša moderna društva postaju previše individualna. U svakom slučaju, bogatstvo romske tradicije definitivno treba biti sačuvano.

karakteristika svih navedenih skupina, kao i to što se obično podrazumijeva pod imenom "Romanipen" ili "romska tradicija".

Za Rome, neke su tradicije blisko povezane s njihovim indijskim kulturnim korijenima (na primjer: rituali vezani uz pročišćenje, podjela Roma na profesionalna plemena, pojam vremena u kojem vrijedi samo sadašnjost dok budućnost ne igra veliku ulogu – to, na primjer, objašnjava zašto mnogi Romi ne čuvaju novac za penziju ili ne razmatraju dugotrajno studiranje za vlastitu djecu). Mnogi zakoni i propisi koji su doneseni za većinsko stanovništvo ne odgovaraju potrebama Roma, jer je njihov sustav vrijednosti potpuno drukčiji. Konačno, tu su i mnoge tradicije i običaji koji su bili dio našeg društva prije stotinu godina, ali koji su polako nestajali zbog modernog postindustrijskog načina života i promjena mentaliteta. Djelomično zbog izolacije, a djelomično zbog nomadskog načina života, Romi su u nekim državama zadržali velik broj tih "starih" tradicija (na

primjer, rano stupanje u brak, uloga žena unutra zajednice, povlašten položaj starih ljudi i djece, tabui vezani uz zdravlje ili spolne odnose, itd.). Možemo mnogo naučiti od Roma jer naša moderna društva postaju previše individualna. U svakom slučaju, bogatstvo romske tradicije definitivno treba biti sačuvano.

Važna uloga medija

Kako ocjenjujete ulogu medija kada su u pitanju Romi i kako oni mogu pomoći da se prevlada diskriminacija prema romskoj populaciji?

● Novinari su i prečesto širili negativne stereotipe, ili izvještavali samo o negativnim događajima koji su uključivali Rome. Potrebno je izbalansirano izvještavanje. Mediji bi trebali stvoriti pozitivniju sliku Roma, na primjer intervjuirajući one koji su uspjeli u životu, isticati mlade obrazovane Rome koji su završili studije, romske političare (gradonačelnike, saborske zastupnike, državne tajnike, ili čak ministre!). Ovi pozitivni primjeri postoje u današnjoj Europi, ali slika Roma je još u našim glavama prilično povezana s lijenošću, nepismenošću, sitnim kriminalom, odbijanjem integracije, itd. Potrebno je organizirati izobrazbu novinara tako da se poštuje kodeks časti. Državne i velike privatne medijske tvrtke trebale bi podržati romski tisak ili televiziju, kao što to radi Press Centar za Rome u Mađarskoj. U tom su kontekstu pozitivan primjer sredstva koja je nedavno za romske medije dodijelio Ured za nacionalne manjine.

Kakve su promjene nužne u obrazovnom sustavu da bi se "od malih nogu" počele slamat predrasude prema romskoj populaciji?

● Nužno je u nacionalne programe uključiti brigu za izobrazbu učitelja, za afirmaciju romske kulture i povijesti, za organiziranje ljetnih kampova s djecom iz različitih etničkih skupina, itd. Jasno je da se pojave segregacije kao što su odvojeni razredi s romskom djecom, odvojeni ulazi u školu za romsku djecu ili stavljanje romske djece u škole za

► mentalno hendikepirane u današnjoj Europi moraju zaustaviti.

Vijeće Europe razmatra kreiranje Europskog foruma za Rome. Možete li nam reći nešto više o tome?

● Od ranih devedesetih pojavila se ideja o forumu koji bi predstavljao romske zajednice u Europi. Sami Romi počeli su razmišljati o tijelu koje bi im pomoglo da na europskoj razini iznese svoje probleme. Ideja je postala konkretnija 2001., kada je finska predsjednica Tarja Halonen u obraćanju skupštini Vijeća Europe predložila uspostavu neke vrste savjetodavne skupštine za Rome na europskoj razini. Prema njezinim riječima, cilj je bio "omogućavanje Romima da se čuju". Vijeće ministara EU-a odlučilo je tome posvetiti više pozornosti. Zasad se još raz-

govara o tome, ali je projekt blizu završetka.

Forum će omogućiti Romima i nomadima mogućnost da sudjeluju i utječu na proces donošenja odluka u svim područjima koja se tiču njih, na otvoren i služben način, kroz specijalne veze s Vijećem Europe (partnerski sporazum). Ovo će biti prvi put da će nacionalne i europske organizacije Roma biti u mogućnosti zajednički razgovarati i formulirati svoje nade i brige. To su jedinstvene mogućnosti po kojima se Forum razlikuje od svih ostalih međunarodnih organizacija.

U Forumu za Rome Hrvatske – tri osobe

Forum je otvoren za Rome, Sinte, Kale, nomade i druge srodne

skupine (uključujući Bajaše). Službeni jezici bit će romski, engleski i francuski. Članovi Forumu su međunarodne organizacija Roma (u ovom trenutku ih je pet) i nacionalne krovne organizacije. Nacionalne krovne organizacije ili sastanci struktura i međunarodnih organizacija trebaju pomno izabrati delegate koji trebaju biti tipični predstavnici svoje zajednice i imaju povjerenje populacije koju predstavljaju. Što se tiče Hrvatske, predviđeno je da u Forum budu nominirane tri osobe. Samo jedna od njih bit će poslana u Strasbourg na plenarnu sjednicu kao delegat s glasačkim pravima i troškova za putovanje, stan i hranu. Motivira se rotacija te tri izabrane osobe kako bi se osigurala ravnoteža spolova i ravnoteža između raznih podgrupa Roma koji žive u Hrvatskoj. □ (STINA)

Rome podijelila i vjera

Usputni zapisi

U Kozari putu, jednom od najsiromašnijih naselja u Zagrebu, osim komunalnih problema dodatne probleme uzrokuje i vjerska podjela među stanovnicima

Nakon što su prije dvije godine gradski čelnici pojeli janjetinu u Kozari putu i iznijeli svoja obećanja mještanima, sada je konačno počelo dovođenje vode i struje u jedno od najsiromašnijih zagrebačkih naselja. Međutim, unatoč obećanju cjelokupne pomoći, siromašni stanovnici dio priključaka morali plaćati sami. Štoviše, ritam uređivanja naselja toliko je "brz" da nitko u njemu još nema kanalizaciju, a veliki dio niti pitke vode. Da stvar bude gora, među mještanima je došlo i do vjerske netrpeljivosti, sve zbog dodjele pomoći Grada.

Lokalni kafić "Maki"

Primjerice, voda i struja uvedena je tek Romima s Kosova, pravoslav-

ne i katoličke vjeroispovjesti. Muslimani iz Bosne i Hercegovine i danas žive u mraku i piju zagađenu vodu iz bunara.

- Priključke za mjesne socijalno ugrožene obitelji platio je Vladin ured za nacionalne manjine, ali je korištenje vjerskog ključa stvorilo veliku netrpeljivost u naselju - kazao je predsjednik Unije Roma Hrvatske Nusret Seferović, koji traži da Vlada treba pomoći i ostalim ljudima u naselju jer dijele iste katastrofalne životne uvjete.

- Što mislite kako je tim ljudima kada ih posjete prijatelji? Tobože žive u metropoli, a naselje nalikuje na najsiromašnije dijelove Indije - kaže Seferović.

Jedina svijetla točka u blatnoj svakodnevnici lokalni je kafić "Maki", gdje se uz par "žuža" i "žestica" zaboravlja na tužnu stvarnost, pa nije rijetkost da se iz njega već u podne zaori pjesma. Suprotno uvriježenu mišljenju, ni u "Makiju" ni u ostatku naselja prijekih pogleda nema, pa se dobronamjerni pridošlice vrlo brzo uklope u lokalnu atmosferu.

Na prostranim kaljužama, kao u ruralnim dijelovima Brazila, loptu

natjeravaju nasmiješena djeca, kojoj se sumorna stvarnost života u Kozari boku čini miljama daleko. I njihovi roditelji gledajući ih na trenutak zaborave i struju i vodu - i kanalizaciju...

Kušači janjetine

No, slučajnog će prolaznika šetnja mjesnim ulicama zauvijek odvratiti od povratka u Kozari put, i to je ono što mjesne Rome boli najviše. Neasfaltirana cesta, prašnjave kuće, neuređena dvorišta "sklepana" od otpadnih materijala ne "diraju" tek kokoši koje samo trčkaraju naokolo. Jer, da uštede toliko dragocjenu vodu, mještani svakodnevno pranje obavljaju u "lavoru", nuždu u drvenim poljskim zahodima, a svoju golu egzistenciju pak osiguravaju prikupljanjem glomaznoga otpada.

Koliko su očajni, najbolje govori podatak da se zbog odbačenog glaćala često potuku i zauvijek zavade cijele obitelji. Jedino što tim ljudima može vratiti vjeru u normalan život jest održanje obećanja kušača janjetine s početka priče. □

Josip Bosak

Žena koja je ušla u romantičnu legendu Splita

Život za tužnu operetu

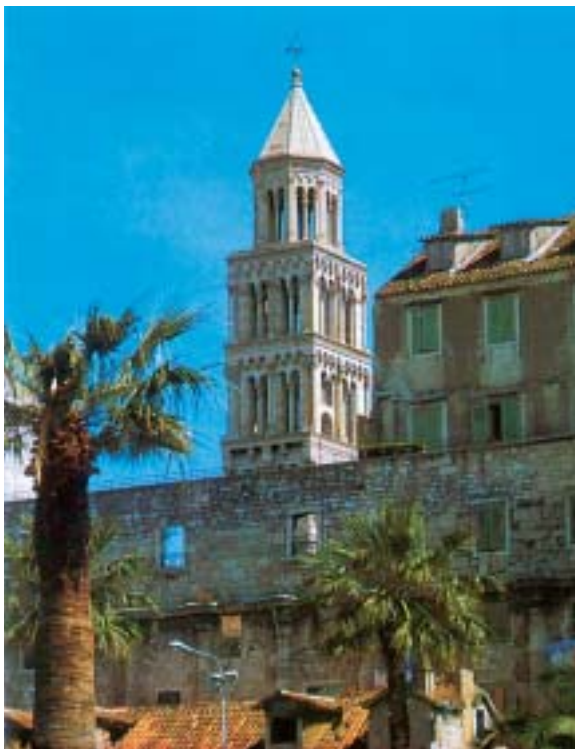
Utorak, prvoga dana ožujka 2005., Sofija Seferović legla je na hladni asfalt splitskog Pazara i pod glavu stavila kartonsko pakovanje za jaja. Nije bilo prvi put da Sofija zaspi nasred tržnice, podmetnuvši pod glavu kakvu kašetu ili svoju prljavu maramu. Ovaj put, međutim, bio je posljednji.

Sofija Seferović, u Splitu poznatija kao Sofka, bila je pretposljednja splitska Romkinja, barem od onih administrativno registriranih u Zavodu za socijalnu skrb, s «prijavljenim boravištem» u Splitu. A njena je adresa bila - park iza autobusnog kolodvora, bez broja, naravno, jer koji put je spavala na kamenoj klupi, ponekad na travi, a za kišnih noći i pod nadstrešnicom stanice gradskoga autobusa. S njom je gotovo uvijek bila i sada posljednja splitska Cigan-ka, Fatima Bajrić-Halilović, Sofkina svekrva.

Da, Sofka je bila udana. Njena višegodišnja ljubavna odiseja s Tarzanom Bajrićem, naravno, nikad nije ozakonjena potpisom u matičnom uredu, ali svi su u Splitu znali da je Sofka Tarzanova žena. Njihove se zgone i batude prepričavaju i prepričavat će se još dugo. Kako je Sofka s zajedno s Tarzanom ulazila u bife Bobis na Rivi i s užicanom lovom naručivala dva pelinkovca, da bi ih onda sam oba iskapila na eks. Kako je o Božiću znala pjevati i plesati pod golemim božićnim drvem na splitskoj Pjaci. Kako im je gradsko poglavarstvo kupilo kamp-prikolicu, a oni je galantno odbili, jer draže je njima bilo za krov nad glavom imati vedro nebo ili prljavu nadstrešnicu od pleksiglasa.

Umrla je Romkinja Sofka koju je cijeli Split poznavao i cijenio kao osebujna oriđinala. Bila je pretposljednja splitska Romkinja, barem od onih administrativno registriranih u Zavodu za socijalnu skrb, s «prijavljenim boravištem» u Splitu.

Onda je prije nekoliko godina Tarzan umro, a njegova žena i majka ostale su same na asfaltu. I kad Split jednoga dana bude pisao operetu o njima, svakako će u posljednjem činu Sofka tiho umirati od tuge za Tarzanom.

Sofijin život, međutim, nije bio opereta. U libretu ne piše da je njena najstarija kći Vesna već godinama u domu, a da je njezina mlađeg sina Mufija i kćerku Vericu udomila jedna obitelj na Bačvicama. Ne piše kako je Sofka odlazila pred školu Pojšan i tamo pijana maltretirala Mufija i Vericu.

Sofija Seferović bila je nesretna žena. Ona i Tarzan izgledali su nametljivi, glasni, neuredni, prljavi. Zadnji put Sofku je valjda oprala kiša što je pala one noći kad je zaspala na klupici u parku. Sofija Seferović nije, naime, umrla od tuge za Tarzanom, već od obične i posve ne-literarne upale pluća.

Splićanima je, nemojte sumnjati u to, istinski bilo žao kad su čuli za njenu smrt. Paradoksalno, ta je sućut bila veća – kao što je i Sofka bila popularnija – zato jer je bila Romkinja. Da je na Pazaru skončao kakav «naš» pijanac, nitko ne bi ni primijetio da ga nema. Sofku su Splićani voljeli, jer ih je njeno poniženje zabavljalo. Pored svih Splićana koji su voljeli Sofku i njenu djecu, mali Mufi i Verica dom su na koncu našli kod dobrog Nijemca Uwea Müllera i njegove Hercegovke Edite, koji su na Bačvicama uz petero svoje djece pod krov primili i Sofkinu djecu.

Tako valjda nastaju romantične legende i urbani mitovi. Tarzan i Sofka pridružit će se panteonu osebujnih splitskih oriđinala: Karuzu, Picari, Roku i Cicibeli, koji su onomad živjeli na drugom kraju Rive, u napuštenom, crvljivom brodu na Matejušci. Bili su naši onoliko koliko su od nas bili drugačiji. □

Boris Dežulović

Romi najugroženija manjina na cijelom području bivše Jugoslavije

Najveći su problemi romske nacionalne manjine egzistencijalni problemi. Među najvažnijima su: problemi komunalnoga tipa, obrazovanje, ogromna nezaposlenost.

BOSNA I HERCEGOVINA

Prvi među nejednakima

Zarobljeni između predrasuda i Zistine, Romi, pripadnici najbrojnije, mada još neizbrojane nacionalne manjine u BiH, ipak bilježe blage napretke u ostvarivanju osnovnih ljudskih prava. Ima ih u Bosni i Hercegovini između 30 i 60 hiljada. Njihov je broj izuzetno teško procijeniti pošto su se na popisu stanovništva 1991. godine bilježili pod žostale nacionalnosti' ili se uopće nisu popisivali radi neposjedovanja relevantnih ličnih dokumenta. Nikada nisu bili zastupljeni u vlasti, niti su ikada bili politički organizirani. To ih je, zajedno s predrasudama i diskriminacijom, načinilo jednom od najugroženijih grupa u društvu. Na marginama društveno-političke svakodnevnice, Romi nisu dorasli riješiti svoje probleme stambenog zbrinjavanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite, obrazovanja i sprovođenja imovinskih zakona, niti brojne administrativne prepreke u svakom od tih problema. I dok udruženja ostalih nacionalnih manjina djeluju na očuvanju ili jačanju kulturnog i nacionalnog identiteta, Romi se bore za puko preživljavanje.

Neposjedovanje ličnih dokumenata (izvodi iz matičnih knjiga, lične karte, mjesto boravka) dodatno doprinosi isključivanju Roma iz društva. Taj nedostatak najviše se osjeti na uključivanju u zdravstvenu zaštitu i pri glasanju na izborima. Romi, faktički, nisu u stanju reći svoj politički stav, ne mogu glasati!

Očuvati identitet Roma

Kanađanin Jeff Ford, službenik za ljudska prava u Misiji OEBS-a u BiH, naglašava da treba očuvati identitet Roma. "U XIX stoljeću rođenim Kanađinima (native Canadians) pristupali smo kao divljacima koji treba da se promijene, integrišu i socijalizuju. Ovdje čujem da se ti isti izrazi koriste za Rome, a tako patrijarhalan pristup može biti opasan. Mi u Kanadi rođene Kanađane sada nazivamo prvim narodom, oni imaju zasebnu, jedinstvenu kulturu. Prava su im ista, ali su i dalje jedinstveni i njihovo samoodređenje se poštuje. Zato mislim da ni Romi ne treba da se mijenjaju, integrišu ili socijalizuju u pravcu gubljenja identiteta, već treba da dođe do promjene svijesti, i kod lokalnog stanovništva i kod samih Roma, kako bi se nadvladala snažna patrijarhalna uporišta" – ističe Jeff Ford.

HRVATSKA

Slaba politička volja za romske probleme

Halil Beriša, dopredsjednik Unije Roma Hrvatske, tvrdi da prema službenim podacima popisa stanovništva 2001. Roma u Hrvatskoj ima tek nešto manje od 10.000. Eksperti pak tvrde da ih ima 35 do 45 tisuća, a sami Romi procjenjuju svoj broj na čak 100 do 150 tisuća. Međutim, dok oko broja Roma postoje različita mišljenja malo je razilaženja oko njihovog teškog društvenog položaja. Halil Beriša smatra kako je obrazovanje temelj svih ostalih romskih problema. Ističe kako usvojeni Nacionalni program za Rome ima kvaliteta ali da ne postoji politička volja da se on i sprovedi te da političari uglavnom manipuliraju romskim problemima koristeći ih najčešće u predizborno vrijeme za sakupljanje političkih poena.

Rješavanje romskih problema Hrvatskoj otvara vrata Europe

Nikola Mak, zastupnik u Hrvatskom Saboru koji zastupa desetak nacionalnih manjina, među kojima i romsku, tvrdi da je nacionalni program za Rome, koji je usvojen pred više od godinu dana, izuzetno dobar programski dokument. On smatra kako u Hrvatskoj ima i volje i sredstava za rješavanjem romskih problema, ali da je najveća prepreka uspješnijem djelovanju neorganiziranost nadležnih državnih tijela odgovornih za provođenje Nacio-

Detalj iz Struga, jednog od zagrebačkih romskih naselja

nalnog programa. Mak tvrdi da je u rješavanju romskih problema Hrvatska danas ispred nekih europskih zemalja koje su nedavno ušle u Europsku uniju, te da Hrvatska do 2007. ima obvezu EU dati konkretne primjere uspješne politike prema Romima, što će biti i značajan doprinos hrvatskom uključivanju u Europsku uniju.

- Ono što na neki način sputava efikasnije rješavanje romskog pitanja su upravo i romska Vijeća koja u cijelosti ne obavljaju svoj posao i ne reagiraju na lokalnoj razini. Činjenica je da većina njih još uvijek nema osnovne pretpostavke za rad, kaže Nikola Mak.

SRBIJA I CRNA GORA

Zakazali zakoni na štetu Roma

Rozalija Ilić, direktorica Romskog informativnog centra u Kragujevcu, tvrdi da je situacija pripadnika romske nacionalnosti u Srbiji od 1991. godine poražavajuća. Statistika kaže da je 78,7 posto Roma bez završene osnovne škole, samo 4,1 posto njih ima srednje obrazovanje, a 0,2 posto ih je sa višom školom ili fakultetom. Zbog diskriminacije u društvu prema romskoj djeci, danas su ta djeca izvan sistema školovanja. Jedino je u Vojvodini, zahvaljujući pokrajinskom Se-

kretarijatu, započet institucionalni sistem učenja romskog jezika, tj. maternjeg jezika za romsku djecu, kao i osposobljavanje kadrova za izvođenje nastavnih jedinica u osnovnim školama.

Romski informativni centar u Kragujevcu tvrdi da su u školskom sistemu u Srbiji očigledno zakazali svi zakoni koje je trebalo sprovesti, svi činioци koji su bili odgovorni za sprovođenje dječjih prava, sva odgovorna obrazovna tijela i rukovodeći kadrovi. Ono što se mora u budućnosti učiniti, to je traženje odgovornosti tih tijela, pojedinaca i zvaničnih institucija.

Obrazovni šok u Beogradu

Beograd je doživio poseban obrazovni šok jer je 95 posto romske djece izvan sistema školovanja, u predškolskom obrazovanju i obdaništima jedva da je 0,5 posto djece, u romskim vrtićima 1,5 posto (pitanje je da li i ovaj broj djece sada više vrijedi, zbog nedostatka financija); u osnovnim je školama osipanje djece najviše poslije trećeg razreda, jer do petoga najveći broj napusti svoje školovanje; mali broj djece (do 3 posto) je u srednjim školama i to isključivo na zanatima, dok su samo pojedinci na drugim stručnim obrazovnim smjerovima; na fakultetima je svega 1,5 posto Roma (zahvaljujući stipendijama i afirmativnim akcijama u posljednjih pet godina).

U ostalim regijama je sličan postotak obrazovanja romske djece i mladih. Razlike su samo tamo gdje su romska udruženja započela više tražiti i ostvarivati prava u obrazovanju, kao i sprovesti akcije za obrazovanje djece. Južna Srbija ima svoj specifičan položaj u odnosu na stupanj siromaštva, međunacionale odnose i političko okruženje. Djeca u takvom okruženju teško mogu opstati i pronaći svoj put u obrazovanju. Pogotovo treba imati u vidu da gotovo 100 posto djece govori isključivo romski jezik, a da nema svugdje nastave na romskom jeziku, te da je samo u Surdulici organizirano predškolsko obrazovanje na romskom.

VOJVODINA

Romi dobro zastupljeni na TV i radiju Novi Sad

Petar Novica Nikolić, urednik programa na romskom jeziku Radiotelevizije Novi Sad, naglašava da postoje četiri ključne oblasti kada je riječ o emancipaciji Roma. »Na prvom mjestu, i uvijek na prvom mjestu je - obrazovanje. Zatim je tu samozapošljavanje, jer ne možete se školovati i obrazovati ako nemate ono što je nužno, a to je ekonomska i materijalna potpora. Treće je zdravstvena edukacija, jer prema podacima međunarodnih organizacija i asocijacija, prije svega UNESKO-a i UNICEF-a, najveća smrtnost djece i najkraći životni vijek je upravo kod Roma. I najzad, morali smo da poradimo na onome što se zove kultura življenja, odnosno ekologija, odnos prema okolini i sredini u kojoj živimo.

Dakle, ta su četiri segmenta sadržana svo vrijeme u našim programima i od 92. mi smo razvijali upravo ove četiri teme, te danas imamo negdje oko 50 sati televizijskog programa i oko 60 sati radijskog programa», kaže Petar Novica Nikolić sumirajući dosadašnji 12-godišnji rad te redakcije. □

Romi puno očekuju od "Desetljeća za Rome 2005.- 2015."

Od Cigana do Roma

Bez državljanstva, koje se sada uskraćuje brojnim Romima, nema zaposlenja, nema školovanja djece, niti socijalne skrbi i zaštite

Krajem 2004. godine Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti priopćilo je da je vladino Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome prihvatilo nacrt akcijskog plana »Desetljeće za Rome 2005.-2015.« U sklopu akcijskog plana osnovat će se fond za obrazovanje Roma, za koji će Institut Otvoreno društvo, za sve uključene zemlje, u idućih deset godina donirati ukupno 30 milijuna eura, a Svjetska banka za sada je odobrila dodatnih milijun eura. Akcijski je plan komplementaran Nacionalnom programu za Rome iz 2003. godine i njime se potiče rješavanje teškoća romske populacije u području obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja i stanovanja.

U idućih deset godina romskoj djeci trebalo bi biti osigurano 50 stipendija za srednjoškolsko obrazovanje, dovoljan broj mjesta u učeničkim domovima te tjedne poduke iz nastavnih sadržaja i informatike. Dugoročno bi sva romska djeca trebala biti uključena u programe predškolskog odgoja kako bi se osiguralo ostvarenje glavnog cilja: da sva romska djeca budu obuhvaćena i osnovnoškolskim obrazovanjem. Na području poboljšanja uvjeta stanovanja, njihova naselja nastojat će se urediti i opremiti, uvesti vodovod, električne instalacije i telefon, izgraditi ceste te objekti za javne sadržaje. Do 2015. godine predviđena su različita rješenja koja tek trebaju biti prihvaćena, među kojima su i uključivanje romskih obitelji u socijalne programe stam-

benog zbrinjavanja, zatim pokušaj da se nađe način da se njihovim obiteljima daju na korištenje napuštene kuće u državnom vlasništvu ili pak da im se dodijeli državno zemljište za novu gradnju.

Najviše Roma u Međimurju

Prvi popis pučanstva proveden nakon Drugoga svjetskog rata u sastavu bivše države na tlu današnje Hrvatske, onaj iz 1948. godine, zabilježio je svega 405 Roma. Oni su tada po narodnosti svrstani u kategoriju pod nazivom Cigani. Objasnimo na ovom mjestu razliku u

uporabi naziva Romi i Cigani. Naziv Romi predstavlja ime kojim neka etnička zajednica označuje sebe ili kojim ju drugi narodi označuju (egzoetnonimi). Primjer Roma pripada rjeđim slučajevima kada se egzoetnonimi razlikuju od samonaziva što je inače ili posljedica samo razlika u glasovnoj prilagodbi (npr. Croati/Hrvati), odraz starijeg stanja u dotičnim etnijama (npr. Albanci/Šiptari), ili prijenos imena jedne etnije na drugu (npr. Hungari/Mađari). Zbog poprimanja pogrdnog značenja nekih egzoetnonima danas se daje prednost samonazivima. Takav je slučaj i s nazivom Romi umjesto Cigani.

Tako mali broj Roma u bivšoj Jugoslaviji posljedica je, o čemu se malo zna i govori, stradanja Roma za vrijeme NDH, prvenstveno u logoru Jasenovac. Prema Žerjaviću, gubici Roma u Drugom svjetskom ratu iznose 17 tisuća. Već pet godina kasnije, 1953. popisano je 1269 Roma, da bi u popisu 1961. broj izjašnjenih Roma pao na svega 313. Od tada, od popisa do popisa broj stanovnika stalno raste. Tako je 1971. popisano 1257 Roma, 1981. - 3858, a 1991. - 6695.

Prema popisu 1991. u Međimurskoj je županiji živjelo 1920 (28,7 posto), u Gradu Zagrebu 994 (14,8 posto), a u Osječko-baranjskoj županiji 782 (11,7 posto) Roma. Jedina županija u kojoj nije popisani niti jedan Rom bila je Požeško-slavonska. Posljednjim popisom iz 2001. u Hrvatskoj je popisano 9463 Roma iako se smatra da je njihov broj puno veći. Naime, mnogi se nisu htjeli izjasniti kao Romi zbog straha od nezaposlenja, negativnog utjecaja medija, a isto tako znamo da je znatan broj došao kao izbjeglice iz drugih država bivše Jugoslavije.

Prema podacima Vijeća Europe, u Hrvatskoj živi između 30 i 40 tisuća

Skupina razdraganih malih Roma iz Međimurja, dijela Hrvatske s najbrojnijom romskom populacijom

Roma, a samo ih je 6,5 posto stalno zaposleno. Na županijskoj razini, najveći broj romske populacije živi u Međimurskoj županiji - njih 2887 ili 30,5 posto, što čini 2,4 posto stanovništva županije. Slijede Grad Zagreb s 1946 ili 20,6 posto te Osječko-baranjska županija sa 10,3 posto ili 977 Roma. Dakle, otprilike polovina svih Roma Hrvatske živi u Međimurju i Zagrebu. U međupo-

pisnom razdoblju 1991.-2001. broj Roma se najviše povećao u Brodsko-posavskoj županiji (sa 223 na 586, indeks 262,8) i Sisačko-moslavačkoj (sa 315 na 708, indeks 224,8).

Romska populacija susreće se s brojnim problemima u Hrvatskoj. Dva su najveća, ujedno i međusobno povezana, problem državljanstva i problem zapošljavanja. Oni Romi koji bi mogli raditi, ukoliko nemaju

državljanstvo ne mogu se zaposliti, a njihova djeca ne mogu pohađati školu, nemaju pravo na socijalnu skrb i zaštitu. Idući problem je slika o Romima, za koju su djelomice krivi i mediji. O njima se piše samo kada se dogodi nešto negativno. Kao što je jedan autor dobro primijetio, u novinskim crnim kronikama uglavnom se samo u primjeru Roma spominje etnička pripadnost počinitelja nedjela. Hoće li »Desetljeće za Rome« i to promijeniti? □

Ivan Zupanc

Raspodjela sredstava za nevladine udruge i ustanove nacionalnih manjina

DODIJELJENO DESET POSTO VIŠE SREDSTAVA NEGO PROŠLE GODINE

Savjet za nacionalne manjine Vlade RH donio je 22. veljače 2005. odluku o raspodjeli sredstava iz ovogodišnjeg državnog proračuna za nevladine udruge i ustanove nacionalnih manjina. Raspodijeljeno je 24,5 milijuna kuna, odnosno 10 posto više nego 2004. godine. Odluka je slijedila povećanje sredstava za manjine iz proračuna, tako da je svaka manjina dobila po 10 posto više novca nego lani.

Najviše (6,4 milijuna kuna) dobila je najbrojnija srpska manjina. Talijani su dobili 5,1 milijuna kuna, Mađari 2,7 milijuna, Česi 2,4 milijuna, Romi 1,2 milijuna, Slovaci oko

milijun kuna, kao i Rusini i Ukrajinci. Bošnjaci su dobili oko 850.000 kuna, Albanci oko 559.000, Makedonci, Slovenci i Crnogorci oko 500.000, Nijemci i Austrijanci oko 470.000, a toliko su dobili i Židovi. Bugari su dobili 48.000 kuna, Poljaci 37.000, a Rusi 32.000 kuna.

Dodijeljena su sredstva namijenjena za troškove izdavanja časopisa, zatim troškove izdavaštva, te kulturni amaterizam (kulturno-umjetnička društva, folklorne grupe, sport) i kulturne manifestacije.

Za "Romano čaćipe", koji će ove godine izaći četiri puta na 48 stranica formata A4 u nakladi od 2000 pri-

mjeraka po broju, dodijeljeno je ukupno 81.400 kuna. Od te svote troškovi izdavanja lista iznose 68.750 (17.187 kn po broju), a troškovi režije 12.650 kuna (3162 kn po broju).

Udruga Roma Zagreba i Zagrebačke županije, kao članica Vijeća romskih udruga Zagreb, smatra da su dodijeljena sredstva, iako povećana za 10 posto prema prošloj godini, nedostatna zbog nedavnog povećanja cijene grafičke pripreme i tiskanja lista, kao i povećanja cijena niza režijskih troškova (administracija, poštarina itd). □

Opet najave izbacivanja romskih obitelji iz Plinarskog naselja

Grad još nema rješenja, tek programi na papiru

Pojedine obitelji iz Plinarskog naselja dobile su stanove u zamjenu, ali među njima nije bilo niti jedne romske, čime su Romi dovedeni u getoiziran položaj

Tristotinjak djece i odraslih građana romske nacionalnosti iz zagrebačkog Plinarskog naselja, kojima je sud zaprijetio deložacijom iz prije 15 godina bespravno useljenih derutnih baraka, bez osiguranog zamjenskog smještaja i dalje čeka neizvjesnost te teška pravosudna borba. O skandalu u Plinarskom naselju izviještena su tijela EU, OESS te Hrvatski helsinški odbor, rekao je na konferenciji za javnost 13. prosinca 2004. Nusret Seferović, predsjednik Unije Roma.

Zamjenik pučkog pravobranitelja Dejan Palić upozorio je da se dovode u pitanje ustavne kategorije Hrvatske kao socijalne države i zemlje u kojoj se štite nacionalne manjine. Palić ističe da je riječ potpuno neprihvatljivoj situaciji tjeranja odraslih na ulicu, bez alternativnog smještaja, a čija bi djeca odvojena od obitelji završila u domovima za

nezbrinute. Načelnica odjela u Službi za mjesnu samoupravu, Anica Drvić, istaknula je da je u toku izrada gradskog programa koji će utvrditi moguće lokacije za zbrinjavanje oštećenih građana. No, takvi planovi ne rješavaju urgentni slučaj Plinarskog naselja.

Gradska tijela dosad su iskazivala nemar, a osobni dolasci stanovnika naselja kod službenika, kojima su se požalili obespravljani Romi, završavali su neuljudnim i prijekim dobacivanjima. Dosadašnje ponude »zamjenskog smještaja« u kontejnerima stanovnici Plinarskog naselja nisu prihvaćali zbog nepodnošljivih zimskih i ljetnih temperaturnih razlika i izostanka komunalnih priključaka. Simptomatično je, upozorava Seferović, da su pojedine obitelji iz Plinarskog naselja dobile stanove u zamjenu, ali među njima nije bilo niti jedne

romske, čime su Romi dovedeni u getoiziran položaj.

Odlukom Grada Zagreba od 28. prosinca 2004. odgođena je deložacija Roma iz Plinarskog naselja sve „dok se ne nađe adekvatno rješenje za smještaj svih obitelji, sukladno Nacionalnom programu za Rome“. Uzgred rečeno, ovo je dosad nekoliko puta ponovljena odgoda te deložacije, bez čvrste najave da se tim ljudima koji žive u neljudskim uvjetima stanovanja napokon nađe „ljudskiji“ smještaj. □ (R. Č.)

EPIDEMIJA ŽUTICE ZBOG ONEČIŠĆENE VODE

Zaraza žuticom i crijevnim bolestima proširila se početkom siječnja među desetak Roma u naselju Savica Šanci, stanari kojeg već gotovo četiri desetljeća žive bez struje i vode. Kako napominju u naselju gdje stanuje oko 40 Roma, zaraza dolazi preko onečišćene vode iz nekoliko pumpi i pokvarene hrane, koju ne mogu držati na hladnom jer nemaju struje. Najviše oboljevaju djeca.

Na vijest o pojavi zaraze hitno su intervenirale određene komunalne službe pa je epidemija zaustavljena. Odmah potom počeli su radovi na uvođenju vodovoda i struje u to romako naselje u kojem se živi u neljudskim uvjetima. □ (R. R.)

Uzbuna u Plinarskom naselju

Unatoč obećanjima Gradskog poglavarstva, Romima došlo sudsko rješenje o iseljenju

Među desetak romskih obitelji iz Plinarskog naselja zavladała je panika kada su, unatoč obećanjima iz Gradskog poglavarstva da neće biti deložirani, dobili sudsko rješenje u kojem stoji da se moraju iseliti iz svojih domova u roku 15 dana.

Naime, dogradonačelnik Milan Bandić je Romima obećao da neće biti deložirani dok Grad Zagreb za njih ne nađe adekvatno stambeno rješenje, a nakon toga je u nizu akci-

ja u romskim naseljima nasut šljunak po blatnim dijelovima, te u nekim od njih priključena i voda. Ako ih netko iz Grada ne primi u roku tjedan dana, Romi iz Plinarskog naselja najavili su mirni prosvjed pred Gradskim poglavarstvom. Kako kažu u Gradskom uredu, sudsko rješenje nema veze s deložacijom i Romi nemaju razloga za zabrinutost..

- Deset obitelji iz Plinarskog naselja dobilo je rješenje da se moraju iseliti, a uz to moramo platiti i 2000 kuna sudskih troškova. To je nemoguće jer svi živimo od socijalne pomoći. Bandić nam je obećao da nas neće iseliti, dolazio tu nasipati šljunak i doveo vodu koju sada moramo plaćati i po nekoliko tisuća

kuna. Naša djeca ne mogu jesti taj šljunak ako nas izbace iz kuća – ispričala je 35-godišnja Nevenka Musić, čija obitelj ima 9 članova, od kojih je jedno dijete invalid.

Dodatni razlog za zabrinutost Roma izazvala je činjenica da se obližnja tvornica «Pobjeda» počela rušiti, pa smatraju da će ista sudbina zadesiti i njihovo naselje.

- Ako netko iz Grada ne primi naše predstavnike u roku sedam dana, otići ćemo spavati pred Poglavarstvo. U zadnjih mjesec i pol poslali smo nekoliko dopisa u gradsku upravu, ali nitko nas još nije pozvao na razgovor.

U Gradskom uredu za mjesnu samoupravu kažu kako Romi nemaju razloga za zabrinutost. – Oni su dobili sudsku presudu za iseljenje, ali nije pokrenut postupak za deložaciju – rekla nam je zamjenica pročelnice Anica Drmić.

M. Lokas

U Zagrebu pokrenuta akcija da se djeca-prosjaci uklone s gradskih ulica

Kazne za roditelje djece prosjaka

Ured pravobraniteljice za djecu uputio je početkom 2005. godine upravnim tijelima Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi zahtjev da se zajedničkim snagama djeca prosjaci maknu s ulica.

Policija je 23. prosinca prošle godine privela devetero djece i njihove roditelje. Djeca su smještena u Caritasovu domu u Vugrovcu ili kod drugih članova njihovih obitelji, a protiv roditelja pokrenuta je kriminalistička obrada koja je još u tijeku. Roditelji, naime, ostavljaju svoju djecu neodjevenu, na hladnoći, da prose po gradskim ulicama i trgovinama ne bi li tako donosila novac za obitelj. Uglavnom su to romska djeca.

Kako bi se stalo na kraj iskorištavanju djece, kojoj su neodgovornim postupcima njihovih roditelja uskraćena prava na zdrav i normalan

život, pokrenuta je akcija sprječavanja dječjeg prosjačenja.

»Akcija nije vremenski ograničena, da bismo trajno iskorištili iskorištavanje djece koja pod trajno negativnim uvjetima skrbe za svoje obitelji prosjačeći. Cilj nam je zaštititi tu djecu«, rekla je dječja pravobraniteljica Ljubica Matijević Vrsaljko.

Marija Pavić, ravnateljica Centra za socijalnu skrb grada Zagreba, kaže: »Trebalo bi skrenuti pozornost na djecu koja prosjače bez pratnje roditelja. Njima treba zaštita centara skrbi. Za vrijeme radnog vremena reagiraju oni centri na čijem je području dijete zatečeno kako prosjači dok u ostalo vrijeme akcije poduzima centar koji je dežuran.

»Protiv roditelja djece prosjaka bit će podnesena

prekršajna prijava zbog prosjačenja ili kaznena prijava zbog korištenja malodobne djece za popunjavanje kućnog budžeta«, rekla je glasnogovornica Policijske uprave zagrebačke Gordana Vulama, te dodala da je kriminalistička obrada u tijeku.

Ana Grabanović

Kasum Cana, predsjednik Centra kulture Roma, kritičan je prema inicijativi HHO-a

Zašto HHO ne zaposli jednog Roma?

“Kad im je tako stalo do Roma, zašto na konferenciji za novinare uz predsjednika HHO-a Žarka Puhovskog nije sjedio i jedan Rom? Nikada ne bi skupili potpise potrebne za tužbu da im mene nije bilo. A kad su ih skupili, onda su me šutnuli ko staru kantu”, kaže Cana. – HHO odbija Canine optužbe.

Kasum Cana

Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava (HHO) priopćio je kako su zajedno s Europskim centrom za prava Roma podnijeli tužbu protiv Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava tražeći ostvarenje pravde za 15 romske djece iz Međimurja, podvrgnute rasnoj diskriminaciji i segregaciji u osnovnim školama.

Naime, u HHO-u smatraju kako je činjenica da romska djeca idu u isključivo romske razrede u regularnim osnovnim školama eklatantni primjer diskriminacije. No, koliko god ne dvoje kako je tužba opravdana, ima među Romima i onih koji nisu nimalo sretni zbog činjenice da je HHO, kako kažu, za sebe preuzeo svu medijsku pozornost.

“Kad im je tako stalo do Roma, zašto na konferenciji za novinare uz predsjednika HHO-a Žarka Puhovskog nije sjedio i jedan Rom? Zašto ne zaposle u HHO-u jednog Roma pa da vodi brigu o romskim pitanjima”, proziva Kasum Cana, predsjednik Centra kulture Roma i član Vijeća nacionalnih manjina Grada Zagreba. Cana, naime, tvrdi kako je upravo on taj koji je ukazao na problematiku diskriminacije u međimurskim osnovnim školama. Štaviše, tvrdi kako su ljudi iz HHO-a upravo s njim hodali po terenu.

“Da nije mene bilo...”

“Nikada ne bi skupili potpise potrebne za tužbu da im mene nije bilo. A kad su ih skupili, onda su me šutnuli ko staru kantu”, kaže Cana i tvrdi kako se u HHO-u “sjete Roma samo kada su Romi hit”, dok s druge strane baš na račun Roma dobivaju velika donacijska sredstva. Priznaje

pri tome Cana HHO-u da je učinio dosta za edukaciju Roma, ali i ističe da to čine iz čiste koristi.

“Već postaje pomalo naporno komentirati kritike Kasuma Cane”, poručio je, međutim, član HHO-a Ranko Heldebrant. A da Cana ne govori istinu, Heldebrant ilustrira činjenicom da HHO uopće nije imao presicu o temi tužbe sudu u Strasbourgu. Također, ističe kako HHO na ovome slučaju nije dobio nikakve novce, tek su za svoj terenski rad na istraživanju kakav utjecaj ima segregacija na učenike, plaćeni stručnjaci koji nisu zaposlenici HHO-a.

Pravda jedino na sudu

Što se tiče same tužbe, Heldebrant podsjeća kako se više nije imalo kud nakon što su dva hrvatska suda odbila tužbe roditelja romske djece i nakon što se Ustavni sud nije ni nakon godinu i pol očitovao. Stoga je uz pomoć Europskog centra za prava Roma procijenjeno da ima dovoljno razloga da se problem prezentira pred Europskim sudom za ljudska prava. Zanimljivo je pri tome da je tužbu u konačnici podnijelo 15 djece, makar ih je u početku bilo i više. Mnogi su, kažu u HHO-u, odustali zbog pritiska na lokalnoj razini, a premda je prije više od godinu dana problem segregacije romske djece na tren aktualiziran, ništa se, prema ocjeni stručnjaka, nije promijenilo nabolje. Stoga pozitivno rješenje suda u Strasbourgu ostaje jedina nada za petnaestero romske djece da će se izboriti za svoja prava. □

Siniša Pavić

Zbog segregacije romske djece u školama Međimurja

HRVATSKA TUŽENA EUROPSKOM SUDU ZA LJUDSKA PRAVA

Zbog diskriminacije romske djece u hrvatskim osnovnim školama Europski centar za prava Roma (ERRC) i Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava (HHO) podnijeli su protiv Republike Hrvatske zajedničku tužbu pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu. Tužbenim zahtjevom traži se ostvarenje pravde za petnaestero romske djece iz Međimurja koja su, suprotno hrvatskim zakonima i međunarodnim standardima ljudskih prava, podvrgnuta segregaciji i rasnoj diskriminaciji u školama.

Podsjetimo, riječ je o romskoj djeci koja pohađaju odvojene, isključivo romske razrede u osnovnim školama. Aktivisti organizacija koje se zalažu za romska i ljudska prava upozoravaju da se radi o eklatantnom primjeru diskriminacije koja se temelji na rasnoj osnovi te prevladavajućem antiromskom raspoloženju i nevoljkosti vlasti da isprave nepravdu.

– Školski program za romsku djecu koja pohađaju odvojene razrede znatno je reduciran i ograničen u usporedbi sa službeno propisanim obrazovnim planom i programom. Kao rezultat takvog ponašanja, počevši od samog početka njihove naobrazbe, podnositeljima tužbe nanosena je velika šteta u obrazovnom, psihološkom i emotivnom smislu, stoji u priopćenju koje su javnosti uputili iz ERRC-a.

Konačno, u tužbi Europskom sudu za ljudska prava kao temelj optužbe navedeno je segregiranje tužitelja u odvojene razrede za Rome, uskraćeno pravo na naobrazbu, rasna diskriminacija, »kršenje civilnih prava u postupku koji je dokazano neispravan« te uskraćenje učinkovitog pravnog lijeka. Tužitelji zahtijevaju da Europski sud donese opsežan pravni lijek, koji bi uključivao pravičnu kompenzaciju. □ (L. T.)

Nevio Šetić, državni tajnik za osnovno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete RH:

Zaslужili smo pohvale, a ne tužbu

Zaprepašten sam! Čudi me tužba jer je predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora, gospodin Žarko Puhovski bio u Ministarstvu obrazovanja, znanosti i športa prije mjesec dana i sve smo raščistili i otklonili sumnju da postoji segregacija u obrazovanju učenika romske nacionalnosti”, izjavio je državni tajnik za osnovno obrazovanje u RH Nevio Šetić komentirajući tužbu HHO-a protiv Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu zbog rasne diskriminacije i segregacije romske djece u školi.

Šetić dodaje da nema što komentirati, jer je riječ o imaginarnoj tužbi koja se ne odnosi na konkretnu školu, da bi se moglo provjeriti činje-

nice. Može samo pretpostaviti da je riječ o OŠ u Kuršancu, ali ga to čudi tim više jer su u međusobnom kontaktu otklonili sumnje na takvu pojavu, a predstavnik HHO-a bio je i osobno u toj školi.

Šetić tvrdi da umjesto pohvala bivšoj i sadašnjoj Vladi jer su poduzete mjere dale iznimne rezultate u školske djece, stiže imaginarna tužba, a Ministarstvo provodi predškolske programe za romsku djecu u trajanju i do dvije godine, u nastavu su uključeni romski predavači, što je dalo iznimno dobre rezultate. Međimurska županija, u kojoj je najviše romske populacije, ulaže velika sredstva i napore u izgradnju školskih objekata upravo u mjestima

gdje imaju takvu populaciju, naglašava Šetić i smatra da su zaslužili više pohvala nego pokuda.

Ocjenjuje da je dizanje tužbe loše jer nepotrebno stvara netrpeljivost, a da se umjesto stalnog “podgrijevanja” takvih tema moglo govoriti o mjerljivom napretku u obrazovanju romske populacije, iz koje već imamo i državne prvake.

Inače, za provedbu nacionalnog programa za Rome iz državnog proračuna izdvojeno je ove godine 1,850.000 kuna, a Ministarstvo prosvjete za predškolski odgoj romske djece ima osiguranih 500.000 kuna.

Olga Ramljak

Problem Roma bit će u 21. stoljeću jedno od osnovnih mjerila stanja i tretmana ljudskih prava manjina u državama koje žele postati dio ujedinjene demokratske Europe

ROMI - NACIJA BEZ DRŽAVE

Romi su jedna od najvećih i najbrže rastućih etničkih manjina u Europi, no i dalje nemaju svoje predstavništvo u međunarodnim društveno-političkim sferama.

Ovdje ti žive Cigani', rekao je dječak predškolske dobi svome mlađem bratu kada su s roditeljima prolazili kraj blatnjavih, urušenih, neurednih, gotovo nestvarnih romskih «rezidencija» u centru Zagreba, u Paromlinskoj ulici. Brat je radoznalo buljio ne bi li 'čudovište' izvirilo baš tu, sada, pred njim. Roditelji su se samo usput pogledali i nastavili razgovor o nago-milanim neplaćenim računima... Da im oni to nikada nisu rekli, dječaci nikada ne bi ni znali i možda priča koja slijedi ne bi morala biti ni napisana...

Problem Roma bit će u 21. stoljeću jedno od osnovnih mjerila stanja i tretmana ljudskih prava manjina u državama koje žele postati dio ujedinjene demokratske Europe. Bez uključenja Roma u demokratske procese društva ne može početi niti normalan odnos između Roma i većinskog stanovništva određene države. Položaj Roma i uvjeti njihova življenja godinama su bili na marginama društvenog interesa, što je pridonijelo značajnom zaostajanju kvalitete uvjeta njihova življenja u odnosu na prosječnu kvalitetu uvjeta življenja većinskog stanovništva.

U Hrvatskoj, prema posljednjem popisu stanovništva, ima 9.463 Roma, što je 0,21 posto u ukupnom broju stanovništva Hrvatske, no prema podacima Vijeća Europe i romskih udruga procjenjuje se da u

Hrvatskoj zapravo živi između 30 i 40 tisuća Roma. Mnogi Romi više se ne izjašnjavaju kao Romi, sigurnije je za njih zvati se 'nekim drugim imenom'.

Romi starosjedioci u Hrvatskoj čine samo 20 posto ukupnog romskog stanovništva, ostali su došli iz bivših republika SFRJ, posebno iz Makedonije, BiH te Kosova i svi su uglavnom bez dokumenata, tj. domovnice, koju vrlo teško dobivaju.

Odgovaj počinke u školi

«Prema našim saznanjima i podacima koje imamo i podacima udruga s kojima surađujemo, ljudska prava Roma u Hrvatskoj nisu baš na najvišoj razini, nisu zadovoljavajuća. Ipak treba reći da se ona razlikuju u pojedinim dijelovima Hrvatske. Vlada i civilne udruge koje su uključene u rješavanje pitanja Roma u Hrvatskoj zaista poduzimaju ogromne napore da se stanje popravi«, kaže Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Vlade RH.

Iako je Hrvatska vlada donijela vrlo ambiciozan program za što bržu i uspješniju integraciju Roma u hrvatsko društvo, čini se da rezultati, barem zasad, ne pokazuju značajnija poboljšanja. Najveći problem Roma u Hrvatskoj jest isključenost iz socijalnih, kulturnih i političkih sadržaja naše zemlje.

- Program hrvatske Vlade ponajviše se bavi strategijom obra-

Jadranka Huljev

zovanja Roma, jer upravo je njihova nepismenost i vrlo, vrlo loša obrazovanost te nepoznavanje hrvatskog jezika jedan od ključnih problema s kojima se susreće država i Romi. Kad govorimo o ugroženosti nekoga naroda, onda moramo misliti i na njegovu pismenost. Što je narod nepismeniji i na primitivnijem stupnju života, to je i ugroženiji. Od opismenjavanja i školovanja, jednom riječju obrazovanja, kreće cijeli proces integracije - smatra gospođa Jadranka Huljev, predstojnica Ureda za nacionalne manjine Ministarstva prosvjete i športa.

«Ministarstvo prosvjete i športa već dugo, ali osobito u posljednje tri godine, aktivno se uključilo, sa svim svojim zakonskim obrazovnim, ali i posebnim programima, u rad na uključivanju romske djece u redovni sustav, reklo bi se – dosta uspješno. Primjećuju su određeni pomaci, ali je teško govoriti o nekim značajnijim rezultatima, jer u Hrvatskoj imamo velik broj neobrazovane romske mladeži, i onih koji nikada nisu bili uključeni niti u jedan obrazovni sustav. Imamo, dakle, dva problema – prvi je predškolski odgoj djece koja trebaju

krenuti u školu kako bi se mogla uključiti u redovni program, a drugi je problem velika grupa mladeži i odraslih koje bi trebalo opismeniti, provesti ih kroz sustav obrazovanja odraslih”, tvrdi gospođa Huljev.

Stipendije za Rome

Konkretne mjere? “Osnivanje tzv. malih škola ili provođenje posebnih programa obrazovanja, oko 150 sati godišnje. Od prošle školske godine imamo sistematski i sustavno rješavanje problema uključivanja romske djece u predškolski odgoj u međimurskim školama koje pohađaju Romi, u Varaždinskoj županiji i u Zagrebu. Unija Roma, na čijem je čelu gospodin Seferović, aktivno sprovodi dio tog programa. Organiziran je vrtić u kojem djeca kroz igru, zabavu i druženje usvajaju osnove, poput higijene, odgoja itd. Ministarstvo već treću godinu stipendira sve one Rome koji se žele upisati na visoke škole. Nažalost, odaziv je vrlo mali – trenutno ih u Hrvatskoj ima 12 ili 13. Nastojimo ih uputiti u ona zanimanja koja bi njima najviše koristila, a to su odgajatelji i nastavnici, jer bi nam upravo onda oni mogli pomoći da što efektivnije uključimo romsku djecu u redovni obrazovni sustav. Prati se i sufinancira i pohađanje srednje škole djece romske nacionalnosti. Škole u kojima rade romski pomagači pokazuju mali pomak. Program romskih pomagača u školama u svijetu se već uspješno provodi”, kaže Jadranka Huljev koja se već petu godinu nalazi na čelu Ministarstva prosvjete za pitanja nacionalnih manjina.

U Ministarstvu prosvjete također tvrde kako provođenje toga nauma nije nimalo lako. Poseban je problem Međimurje gdje živi oko 6.000 Roma, više od 80 posto ukupne Romske populacije u Hrvatskoj.

Nebriga romskih roditelja za djecu

Cijeli je svijet obišla reportaža o tome kako na početku školske godine 2002/2003. u osnovnoj školi kraj Čakovca, Džimurec-Strelec, neromski roditelji ne dozvoljavaju malim Romima ulazak u školu bojeći se

kako će njihovi bijeli mališani morati dijeliti klupe s žrnim Ciganima’.

- Kako biste vi reagirali u istoj situaciji? – pita se gospođa Huljev. - Bi li vam kao roditelju željnomo da vaše dijete normalno napreduje usporedo sa svojim vršnjacima u ostalim osnovnim školama u Hrvatskoj zaista bilo svejedno? Učitelji i nadležni iz Ministarstva prosvjete žale se kako je rad u razredima u kojima ima dosta romske djece naporan i težak. Romska djeca, osim što ne znaju dobro hrvatski jezik, dolaze iz uglavnom problematičnih socijalnih sredina. Nebriga je roditelja velika, i to posebice zbog napuštanja osnovnog školovanja uglavnom oko petog ili šestog razreda. Kontakta s roditeljima gotovo da i nema, a djeca u školu dolaze po nekom vlastitom rasporedu. Problem, dakle, postoji, ne treba ga ignorirati i sustavno zanemarivati. Potrebne su opsežne mjere kako bi se takvu situaciju – koja, koliko god da trenutno izgleda loše, nije nepromjenjiva – poboljšalo. Ili možda takvo stanje u romskoj zajednici zapravo nekima i odgovara?

Romska djeca ravna neromskim vršnjacima

Dakle, ukoliko romska djeca ne znaju hrvatski jezik, treba im omogućiti da ga nauče. Kako? Programom je već predviđeno osnivanje predškolskog programa, a prije toga i vrtića gdje bi se djeci kroz igru i

socijalizaciju s neromskim vršnjacima približili hrvatski jezik, kultura te im se omogućio odgoj kakav neki od njih iz poznatih razloga nisu u mogućnosti usvojiti u vlastitim obiteljima.

Velik je problem i ’nemoguća’ socijalna situacija romskih obitelji, velika nezaposlenost Roma i pozivanje na činjenicu da ’neki od njih žive od socijalne pomoći’ i da jednostavno ne žele raditi. Stoji činjenica da je stanje u zemlji i bez Roma teško, nezaposlenih je više od 300.000. Ipak, Romima, koji uglavnom imaju nižu stručnu spremu, treba stvoriti uvjete, osmisliti plan sustavnog zapošljavanja ’kako bi se rasteretili porezni obveznici’. Nije istina da Romi ne žele raditi, nije istina da svojoj djeci ne žele bolje sutra, da se izvuku iz blatnjave ka-ljuže, neimaštine i prosjačenja. To pokazuje i istraživanje o stanju romske djece u obrazovnom sustavu, konkretno u Međimurskoj županiji 2002. godine, koje je proveo Hrvatski helsinški odbor, koji se godinama sustavno bavi tim problemom. Istraživanje je uza sve objektivne socijalne probleme pokazalo i da 89 posto romske djece rado ide u školu, da su mnogi od njih odlični ili vrlo dobri učenici, ali i da 90 posto njih nema prijatelja među neromima, nisu u mogućnosti s njima se igrati i osjećaju se nesretni u odvojenim razredima, a i komuniciraju na hrvatskom poprilično dobro.

► Romska djeca nisu niti gluplja niti pametnija od neromske djece, nisu niti manje znatijeljna, a niti se ičim drugim, osim ponekad bojom kože razlikuju od neromske djece, dakle, sve što je dobro za neromsku djecu, jednako je dobro i za Rome.

Nesloga među Romima

Romskih udruga u Hrvatskoj ima blizu pedeset. Podatak je to koji dovoljno govori sam za sebe i ukazuje na još jedan problem hrvatskih Roma. Nesloga se javlja zbog različitog porijekla Roma, različitih jezika, vjeroispovijesti i slično. Neobjedinjenost, svade, neslaganje, odvojenost programa, rasipanje sredstava, posebno financijskih, i kojekakvi problemi 'objedinjuju' sve romske udruge u Hrvatskoj. Neke su u potrazi za društvenom prepoznatljivošću uhvatile i najtanje slamke političkih stranaka, pa ih i ta činjenica dodatno razdvaja.

Na Svjetskom kongresu Roma 2000. godine Romi se proglašavaju 'nacijom bez teritorija', sa zastavom i himnom. Nacija bez države, Romi su 'zaseban neteritorijalan narod s vlastitom poviješću, jezikom i kulturom'. U Europi trenutno živi, procjenjuje se, oko 12 milijuna Roma, od čega većina u zemljama bivšeg Istočnog bloka. U Sjedinjenim Državama ima čak milijun Roma. Romi su jedna od najvećih i najbrže rastućih etničkih manjina u Europi, no i dalje nemaju svoje predstavništvo u međunarodnim društveno-političkim sferama. Iako potječu iz Indije, njihova kultura prožeta je perzijskim, judejsko-kršćanskim, egipatskim i, naravno, europskim kulturnim elementima upravo zbog činjenice da su stoljećima, negdje i do prije trideset godina, bili nomadi.

Stoljetne migracije Roma

Migracije Roma stoljećima su se odvijale od Indije, uz područje rijeke Ganges, preko Afganistana i Perzije. Dio plemena južne skupine kretao se u smjeru Sirije, Egipta (sjevernom Afrikom preko Gibraltara u Španjolsku), a najveći dio romskih plemena preko Turske prelazi Bospor i dolazi u Europu (u periodu od X. do XV. stoljeća Romi se zadržavaju u

Aleksandar Tolnauer

Turskoj i Grčkoj). U istočnu Europu stižu 1380. godine, a danas nas zapisi podsjećaju na njihov osebujan način života, kulturu i prizore vječnih seoba i promjena obitavališta. Stalne seobe bile su romski način života i preživljavanja. Pola milijuna Roma usmrćeno je u koncentracijskim logorima za vrijeme nacističkog progona u Drugom svjetskom ratu.

"Romi u Hrvatskoj su povijesna autohtona manjina s jasno određenim odrednicama etničkog identiteta i posebnostima kulturnih, umjetničkih tradicijskih postignuća", tvrdi se u istraživanju Instituta društvenih znanosti "Ivo Pilar" u Zagrebu.

Raspadi država i formiranje zasebnih etniciteta, mlade države koje i same prolaze kroz mnoge zakašnjele faze odnosno probleme izrastanja nacija doveli su i Rome u vrlo izoliran položaj spram većinskog stanovništva. Međutim, nasilje usmjereno protiv Roma, marginalizacija na svim društvenim razinama, neadekvatne i nejednake mogućnosti obrazovanja, nepismenost, visoka smrtnost romske novorođenčadi, diskriminacija i nezaposlenost Roma - ne uzrokuju probleme, nego su to samo simptomi većinske opsesivne netrpeljivosti i diskriminirajućeg odnosa većine prema romskom stanovništvu. I zato je dječak s početka priče kriv i krivi su njegovi roditelji i krivi smo svi. I društvo u kojem živimo je krivo jer Romima nije dalo pravu šansu da postanu njegovi punopravni članovi, da ga obogate svojom kulturom i tradicijom. □ (STINA)

O tome koliko je Roma u Hrvatskoj i s kojim se problemima pripadnici ove nacionalne manjine u Hrvatskoj susreću i kako ih rješavaju, razgovaramo s Bajrom Bajrićem, predsjednikom Udruge «Romi za Rome».

Zna li se točan broj Roma u Hrvatskoj?

● Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, u Hrvatskoj ima nešto manje od 10 tisuća Roma. Međutim, taj podatak nije točan jer prema našim procjenama po cijeloj Hrvatskoj ima između 30 i 40 tisuća Roma. Tako mala brojka evidentiranih Roma proizlazi iz činjenice da se mnogi od njih ne izjašnjavaju o svojoj nacionalnoj pripadnosti iz raznih razloga.

Jedan od problema Roma je neposjedovanje hrvatskog državljanstva. Kako to objašnjavate?

● Taj veliki problem Roma obuhvaćen je i u Nacionalnom programu za Rome. Formirani su mobilni timovi koji će se uključiti u rješavanje tog pitanja i vjerujemo da će se pitanje državljanstva za Rome riješiti na zadovoljavajući način i to u dogledno vrijeme.

Kako objašnjavate veliki broj romskih udruga u Hrvatskoj i kako te udruge mogu utjecati na rješavanje problema Roma?

● Točno je da u Hrvatskoj ima veliki broj romskih udruga. Ima ih 50, od čega je na nivou države 18, dok ostale djeluju na područjima županija, gradova i općina. Djeluju i dvije krovne udruge koje trebaju biti servis za jačanje i suradnju s ostalim udrugama po regijama po svim pitanjima iz Nacionalnog programa za Rome, jer samo zajedničkim snagama možemo rješavati brojne probleme romske populacije.

Nezaposlenost Roma jedan je od najvećih problema. Ima li tu kakvog napretka?

● U Hrvatskoj je trenutno oko 300 tisuća nezaposlenih osoba. Mladi školovani ljudi sve više odlaze iz Hrvatske u svijet, a nepismenim i polupismenim Romima radna su

Bajro Bajrić, predsjednik Udruge «Romi za Rome»:

Zašto u Saboru nema Roma kao zastupnika?

Samo zajedničkim snagama možemo rješavati brojne probleme romske populacije. Mi Romi u Republici Hrvatskoj nismo položili ispit zrelosti i nismo iskoristili povijesnu šansu da imamo svoga zastupnika u Saboru.

mjesta praktički nedostupna. Sva naša nastojanja da nekoga od Roma zaposlimo u poduzećima za čistoću Grada Zagreba i drugdje ostaju bez rezultata. To važi i za Rome koji su završili neku od srednjih škola ili zanata. Mali je broj Roma koji imaju stalno zaposlenje, a veliki broj bavi se sakupljanjem sekundarnih sirov-

ina, koji ni za taj posao nemaju legalne dozvole, ali to im je jedini način da zarade minimalna novčana sredstva za svoju obitelj.

Recite nam nešto o odnosu medija prema Romima?

● Moram biti otvoren i reći da mediji o Romima često pišu bez etike i morala. Pišu bez provjere istinitosti podataka pa se na taj način stvara iskrivljena slika o Romima. To se najviše odnosi na medije u Međimurskoj županiji, gdje je najveća koncentracija Roma u zemlji. Kome je to u interesu da o Romima piše i slika ih za televiziju kako na ulicama gradova ili na raskrižjima prose novac?

Imaju li Romi svoga predstavnika u Savjetu za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske ili u Saboru?

● Mi Romi u Republici Hrvatskoj nismo položili ispit zrelosti i nismo iskoristili povijesnu šansu da imamo svoga zastupnika u Saboru. Nas u ovom Saboru zastupa gospodin Nikola Mak, koji zastupa još

deset nacionalnih manjina. U Savjetu za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske interese Roma zastupa Memedi Nazif.

Znate li kako se problemi Roma rješavaju u drugim zemljama?

● Teško je primjenjivati bilo čiji model da bi se rješavala određena pitanja Roma u Hrvatskoj. Prateći problematiku Roma u drugim zemljama Europe i šire, imam dojam da se kod nas od samostalnosti Republike Hrvatske dosta kvalitetno radi s Romima, a posebno sada kada je Hrvatska izradila Nacionalni program za Rome, što znači i obavezu da se planirano i ostvari.

Recite nam nešto više o toj udruzi «Romi za Rome» i njenim aktivnostima.

● Udruga «Romi za Rome» nastala je 17. prosinca 1998. godine u Tuheljskim Toplicama od polaznika seminara za osposobljavanje Roma za pomoć djeci u pripremnom nas-

(nastavak na str. 39)

Kontroverzni predsjednik Vijeća romskih udruga Hrvatske

U Zagrebu je 18. veljače 2005. godine u dvorani Tribine grada Zagreba (Kapitol 27) održana izvanredna skupština Vijeća romskih udruga Hrvatske na kojoj je jednoglasnom odlukom svih članova Skupštine donijeta odluka da se s položaja predsjednika tog Vijeća smijeni Bajro Bajrić. Na sastanku Skupštine nije sudjelovao Bajrić, iako je znao da se Skupština održava. Skupštinari tvrde da je namjerno izostao, jer je naslućivao rezultat glasanja o svome statusu u Vijeću.

Članovi Skupštine istakli su u raspravi o radu predsjednika Udruge da je Bajrić tek formalno nosio titulu predsjednika VRU-a, jer od vremena kada je prošle godine izabran nije ništa radio na provođenju zaključaka VRU-a, nego je jedino branio interese udruge Romi za Rome, čiji je također predsjednik. Skupština je zaključila da se s položaja predsjednika smijeni Bajrić, te da se djelatnost VRU-a zamrzne do izbora novoga predsjednika koji će biti izabran najkasnije u travnju ove godine. Uvjet je da novi predsjednik ne smije biti i predsjednik bilo koje druge romske udruge. Međutim, Bajrić se ne obazire na svoju smjenu, nego se i dalje lažno predstavlja kao predsjednik VRU-a, iako pravno ne postoji ni ta Udruga u čije ime nastupa na javnim skupovima i pred organima za manjinska pitanja Vlade RH. (R.Š.)

Bajro Bajrić

20.000 crnogorskih Roma očekuje puno od svoga Desetljeća razvoja

Prvi je cilj – školska klupa

Obrazovanje je jedan od ključnih problema romske populacije u Crnoj Gori

Jedini način da se Romi spase od nepravde i uništenja, bile su selidbe. Danas u Europi ima oko deset milijuna Roma, mada statistički podaci ne daju objektivne pokazatelje. Balkan je europska postojbina Roma. Na Crnogorskom primorju pojavljuju se prije gotovo pet stoljeća i od tada su na prostorima Crne Gore sastavni dio etničke i demografske strukture. Na zadnjem popisu stanovništva, kao Romi izjasnilo se 2.875 građana ili 0,43 posto. Stvarni je broj Roma u Crnoj Gori mnogo veći, a razlozi za njihovo neregistriranje su: nezainteresiranost za popis, često mijenjanje mjesta boravka, prilagodljivost romske populacije uslovima sredine u kojoj žive.

Prema istraživanjima crnogorskog Instituta za strateške studije i prognoze u 2003. godini, u Crnoj Gori živi oko 20.000 građana romske nacionalnosti, jer je veliki broj (po nekim procjenama više od 6.600 Roma) za vrijeme rata na Kosovu 1990. godine emigrirao u Crnu Goru. Oni predstavljaju treću po veličini manjinsku grupu u Crnoj Gori, poslije Bošnjaka i Albanaca. Većina Roma, Aškelja i Egipćana živi u centralnom i primorskom dijelu (68,7 plus 24,8 posto). Na sjeveru Republike ih živi svega 6,5 odsto.

Predstavnik Nacionalnog savjeta romske nacionalne manjine u SCG, Ljuan Koka, smatra da su slobodne ili prisilne selidbe sastavni dio života Roma, ali to "nije opravdanje da se ne znaju ni najosnovniji podaci o raseljenim i izbjeglim Romima". Prema riječima predsjednika NVO "Početak" iz Nikšića Veselja Beganaja, republička vlada usvojila je Akcioni plan za naredno desetljeće za Rome, a radi se o planu koji je obuhvatio obrazovanje, zapošljavanje, smještaj i zdravlje. Početkom veljače 2005. u Sofiji je premijer Milo Đukanović pot-

pisao još jedan službeni dokument za Desetljeće Roma, od 2005. do 2015. godine. NVO "Početak" radi na prezentaciji tog akcionog plana u 13 crnogorskih općina gdje žive Romi i gdje će biti uključeni i organi lokalne samouprave, zdravstva i obrazovanja. Ta će prezentacija biti završena 8. travnja, na Svjetski dan Roma.

Predsjednik NVO "Rom-čovjek" iz Podgorice, Nedžmedin Salja-Bido, istaknuo je da je limitirajući faktor za veću romsku zastupljenost u svim sferama života vrlo mali broj obrazovanih Roma, jer samo dvoje ili troje Roma ima fakultetsku diplomu, a 36 ima diplomu odgovarajuće srednje škole. NVO "Rom-čovjek" je osnovana 2002. godine, a okuplja ljude koji imaju makar osnovno obrazovanje.

Nove škole za romsku djecu

Prema zvaničnim podacima Ministarstva prosvjete i nauke, u osnovnim školama u Crnoj Gori nastavu pohađa 1169 romskih učenika, a samo 36 u srednjim školama. Od ukupnog broja upisanih 20 posto je napustilo školu prije kraja školske godine i nije završilo razred u 2003/2004. godini. Strategijom do 2015. godine predviđeno je da redovnim obrazovanjem bude obuhvaćeno svako romsko dijete, s tim da je alarmantan i podatak da 50 posto romske populacije čine mladi do 18 godina. Druga značajna inicijativa je romska obrazovna inicijativa Fonda Otvoreno društvo, koja obuhvaća suradnju s

Ministarstvom prosvjete i nauke, Pedagoškim centrom Crne Gore i čitavim nizom drugih institucija i NVO.

Ove školske godine je kao istureno odjeljenje Osnovne škole "Božidar Vuković Podgoričanin" i uz podršku spomenutih institucija, u kampu dva na Koniku otvorena četverorazredna osnovna škola "Duga" sa devet odjeljenja i oko 220 učenika, koji imaju i svog romskog asistenta. Škola se nalazi u objektima Crvenog križa, a otvorena su i dva vrtića u kampu Konik 1 i 2 koji pripremaju djecu za polazak u prvi razred osnovne škole, ističe predstavnik Crvenog križa u izbjegličkom kampu Konik 1 Mensud Krpuljević.

Crveni križ – kaže Krpuljević – svakodnevno pruža i značajnu pomoć velikom dijelu socijalno ugrožene romske populacije izbjegle s Kosova, i to kroz distribuciju hrane, odjeće i obuće. "Mi brinemo i da ti kampovi u tehničkom smislu pravilno funkcioniraju, a koordiniramo i raspodjelu odgovarajuće humanitarne pomoći raznih humanitarnih organizacija i pomoć iz rezervi Crvenog križa" – tvrdi sugovornik. U kampu Konik 1 smješteno je 240 porodica s više od 1300 stanovnika, a u kampu Konik 2 oko 60 porodica s oko 380 stanovnika. Početkom veljače useljena su i 24 nova stana za raseljene Rome s Kosova, izgradnju kojih je finansirala njemačka humanitarna organizacija "Help".

Predsjednik Udruženja Roma "Domicilni Rom", Hisen Gaši, zadovoljan je onim što je učinjeno u prošloj godini za domicilne Rome te raseljene i izbjeglice, istakavši da će ove godine biti upisano i 30 studenata iz romske

populacije i 1090 učenika, a da je prošle godine bilo 1006 učenika. Što se tiče ostaloga, Romi žive kao svi ostali građani u Crnoj Gori, smatra Gaši. Udruženje žena "Romsko srce" je prva ženska romska organizacija osnovana u Crnoj Gori u okviru Romskog centra s Vladanom Stanojevićem, naglasila je predsjednica Behija Ramović. Organizacija je usmjerena ka ravnopravnosti i jednakosti polova, emancipaciji žena Romkinja i manjinskih naroda.

Romska emisija na TV

Urednica emisije "Glas Roma" na Televiziji Crne Gore, Ljubica Vadjon, inače dobitnica prve UNICEF-ove nagrade u Crnoj Gori za rad s djecom i invalidima, kaže da Televizija Crne Gore od ožujka prošle godine emitira posebnu emisiju posvećenu Romima pod nazivom "Glas Roma". - Nastojali smo da razbijemo predrasude i stereotipe o Romima, a isticali smo najviše značaj obrazovanja ove populacije, naglašava gospođa Vadjon.

- Mi smo u startu htjeli da svaku emisiju radimo na romskom jeziku. Međutim, nijesmo naišli na Rome koji su bili spremni da taj posao obavljaju. Inače, kada su god Romi raspoloženi da nešto kažu na materinjem jeziku, da upute poruku svom narodu, mi smo im to omogućili. Trenutno se školuje 20 mladih ljudi za novinare u Podgori-

ci i Nikšiću, i nadamo se da će sa završetkom njihovog školovanja krenuti na Televiziji Crne Gore i emisija na romskom jeziku, kaže Ljubica Vadjon.

Savjetnik u republičkom Zavodu za školstvo, Nermin Hajdarpašić, zadužen za rad s romskom populacijom, kaže da zahvaljujući pomoći Fonda Otvoreno društvo i UNICEF-a, te uz podršku NVO "Pedagoški centar Crne Gore", ostvaruje se projekt romske obrazovne inicijative. Ovo je već druga školska godina i veoma su povoljni rezultati kad je u pitanju broj Roma koji se uključuju u formalno obrazovanje. U odnosu na prethodnu školsku godinu, 20 posto više romske djece je uključeno u školsko i predškolsko obrazovanje. Romska obrazovna inicijativa je zastupljena u četiri osnovne škole i tri predškolske ustanove, u tri grada gdje je romska populacija najzastupljenija: u Podgorici, Beranama i Nikšiću. Savjetnik Hajdarpašić očekuje da će do 2015. godine Ministarstvo prosvjete i nauke uspjeti pripremiti niz dobrih, kvalitetnih projekata koji će omogućiti da sva romska djeca, kao i sva djeca u Crnoj Gori, budu uključena u obveznu osnovnu školu. Treba podsjetiti da je Ministarstvo financiralo besplatne udžbenike za Rome, zaključio je Hajdarpašić.

Integracija u narednih deset godina

Država nastoji da unaprijedi status i položaj Roma. Godine 2003. u Budimpešti, u ime Crne Gore premijer Đukanović je potpisao dokument "Decenija uključivanja Roma od 2005. do 2015", u kojem su naglašena četiri glavna područja djelovanja s Romima. To su: obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo i smještaj. Naravno, to je okvirni plan, praćen konkretnim programima i konkretnim budžetskim sredstvima, dio kojih je osigurala Vlada Crne Gore, a dio Svjetska i Europska banka za obnovu i razvoj. U narednih desetak godina trebalo bi tako doći do glavnog cilja, a to je puna integracija Roma u crnogorsko društvo, naravno bez asimilacije. Vlada Crne Gore donijela je strategiju razvoja i redukcije siromaštva, gdje su Romi, Aškelji i Egipćani obuhvaćeni posebnim, pratećim dokumentom, kao najugroženije skupine koje žive u Crnoj Gori. S obzirom na činjenicu da je veliki broj Roma dosao s Kosova nakon posljednjih ratnih zbivanja, ovim će dokumentom biti obuhvaćeni programi i projekti koji će riješiti i njihov status, naglašava pomoćnik crnogorskog ministra za zaštitu prava nacionalnih manjina i etničkih grupa Sabahudin Delić.

Nepismenih 76 posto

U crnogorskoj populaciji 3,3 posto su Romi. U romskim je obiteljima stopa nataliteta relativno visoka, ali je malo djece koja idu u školu. Tokom 2002. godine, redovne osnovne škole pohađalo je samo jedan posto učenika romske nacionalnosti, a skraćeno obrazovanje samo 0,5 posto učenika. Romska djeca pohađaju školu samo u 12 od 21 crnogorske općine.

U Crnoj Gori se Romi međusobno izdvajaju i prema zanimanjima. Prvi Romi koji su došli u Crnu Goru, još za vrijeme turske vlasti, zvali su se Madjupi. Vremenom se od njih izdvojila posebna grupa koja se isključivo bavila kovačkim zanatom pa su se zvali Kovači. U Crnoj Gori su Kovači najbrojniji i vezani su za svoje mjesto boravka, dok treću grupu čine Čergari ili Gabelji, koji su pretežno nomadi. □

Zapis iz romskog naselja u Skoplju

Živi se od buvljaka i glazbe

Romsko naselje Šuto Orizari, smješteno u sjevernom dijelu glavnog makedonskog grada, prava je slika ljudske bijede. Ljudi žive u bijednim malim i ruiniranim kućercima koji se naslanjaju jedni na druge, zajedno dijele komad hljeba, trguju i preživljavaju od čuvenog buvljaka Šutka. Žive sa zvukom muzike. Njihov jednostavni život najbolje je oslikao čuveni makedonski muzičar Vlatko Stefanovski u stihovima: “Šutka i Topana imaju jednu manu, što nisu u Indiji”.

Život u ovom naselju sa 18.000 stanovnika teče jednostavno. Romi se bude u ranim jutarnjim satima i prvi kontakt s danom doživljavaju pomoću muzike. Neki od njih odlaze na improvizirana radna mjesta oko buvljaka. Drugi, kojima se sreća namiješila, odlaze put državnih firmi, a najviše njih uopće ne rade. Žive skromno ali zadovoljno. Snalaze se. Među njima se rađa i nova kategorija građana, ili kao što je rekao 28-godišnji gradonačelnik Skoplja Erduan Iseni - samozaposleni.

Poplavljeni fekalijama

“Socijalno-ekonomsko stanje tih ljudi je užasno i devalvirajuće. Više od 75 posto radnosposobnih stanovnika su nezaposleni. Bore se sa životom. Mnogo porodice koriste i socijalnu pomoć od 50 EUR-a. Fenomen buvljak Šutka, sivo-ekonomski entitet sa bijednim uvjetima za rad, jedini je izvor za preživljavanje” - objašnjava Iseni.

Obrazovna struktura je niska, poražavajuća, ili kao što ju definiraju sami Romi: “Ne vidimo dugoročnu dobit od obrazovanja”. U naselju postoje dvije osnovne škole i

Romi se bude u ranim jutarnjim satima i prvi kontakt s danom doživljavaju pomoću glazbe. Žive veoma skromno, ali zadovoljno. Snalaze se.

jalov petogodišnji projekt za otvaranje srednje škole.

Njihov je najozbiljniji problem neregulirana atmosferska i fekalna kanalizacija. “Prije jednu ili dve godine, zbog ogromnih kiša bili smo poplavljeni u domovima vodom iz rijeke Serave i sa fekalijama. Sami smo čistili smeće” - objašnjava 46-godišnji Samir B., žitelj naselja. Iste probleme ima i više tisuća Roma, izbjeglih s Kosova u vrijeme tamošnje krize. Uostalom, identičan život imaju svi Romi u Makedoniji. Statistički ih ima 68.000, a prema gradonačelniku Isenija, više od 100.000.

“Romi se nalaze na marginama društva s najnižom stopom zaštite svojih prava. Obrazovno su na veoma niskom nivou, a neki od njih nisu se ni uključili u procesu edukacije zbog neimaštine i nezaposlenosti” - opisujući romsku realnost govori Sait Demir, strojarski inženjer i predsjednik Republičke organizacije za zaštitu prava Roma. Najstrašniji je problem, kaže Demir, niska stopa socijalne zaštite i nedostatak novca za angažiranje profesionalne pomoći za zaštitu njihovih prava. R.O.Z.P.R. je jedna od najvećih nevladinih organizacija koje rade za

poboljšanje romskog pitanja, za zaštitu i ostvarivanje građanskih, političkih, socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava” - ističe Demir.

Puno romskih medija, malo efekta

Romi kao manjina u Makedoniji imaju nekoliko nezavisnih medija i po broju romskih medija su najbolji u državama nastalim na tlu bivše Jugoslavije. Imaju dvije televizije (BTR-Nacional i Sitel), radio Čerenja u Štipu, Romsku informativnu agenciju u Skoplju, list “Roma tajms” koji izlazi tri puta nedjeljno, te mjesečnike - dječji časopis “Čirikli” (ptica), ženski časopis “Romana” i tinejdžerski časopis “Vilo” (srce). Listovi izlaze na romskom, makedonskom i engleskom jeziku.

“Pomoću ovih medija izražavamo našu kulturu, jezik i misli, tradiciju, obrazovanje. Ali mala je mogućnost za kulturne događaje jer ne postoji standardna institucija, kulturno-umjetničko društvo, za razliku od drugih nacionalnosti koje žive i rade na ovim prostorima. Kad god zatražimo pomoć od države, nalaze se neki drugi prioriteti prije naših” - kaže Muarem Ramuš-Cirko, novinar TV BTR-Nacional.

I pored svakodnevnih problema, Romi su zadovoljni životom. Razmišljavaju o jedinstvenoj integriranoj Evropi. “U Makedoniji ima uslova za rad, za razvoj i procvat romskog pitanja. Oni su integrirani u agendi države za ulaz u Evropu. Makedonija je jedina zemlja u čijem parlamentu sjedi poslanik Rom i koji se bori za naša prava” - završio je gradonačelnik Iseni. □

Todor Stojčevski

Seminari dobri, rezultati slabi!

Potkraj prošle godine održani su "seminari za osposobljavanje mladih Roma" u Varaždinskim Toplicama i u Begovu Razdolju u organizaciji Vladina ureda za nacionalne manjine i Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Na poziv tih dviju institucija svaka je romska udruga poslala na te seminare svoje kandidate, mlade Rome sa završenom srednjom školom. Seminare je u cijelosti financirao Institut Otvoreno društvo.

Ukupno su održana četiri seminare, koje je pohađalo dvadesetak mladih Roma, a osnovni je cilj bio da se ti mladi ljudi osposobe za određene poslove u gradu, županiji, Vijeću Europe i drugim službama u okviru programa zaštite interesa nacionalnih manjina. Ne raspoložimo podacima koliko je novaca utrošeno za te seminare, iako je sigurno da troškovi nisu mali, jer je trebalo platiti hotelski smještaj i prehranu, te putne troškove mladih, kao i sve troškove predavača.

To je lice tog pothvata, i Romi su time bili zadovoljni. Naličje, međutim, nije tako lijepo.

Prema riječima predavača i organizatora, mladi su Romi pažljivo

odslušali predavanja, i opaski na taj dio rada nije bilo. Razumljivo je da su mladi polaznici seminara bili radosni što im se i pomoću seminara pružila prilika da dovrše školovanje na višim školama ili na fakultetima, te da konačno dobiju i mogućnost zaposlenja.

Sudeći prema izjavama prvaka romskih udruga, koji su raspravljali o rezultatima seminara, učinak tog programa dosada je - gotovo nikakav glede nastavka školovanja i primanja u posao mladih Roma. Svi su polaznici, tvrdi Alija Mešić, predsjednik Udruge Roma Zagreba i Zagrebačke županije, dobili diplome da su odslušali četiri seminare, a samo je dvoje polaznika steklo pravo da predstavljaju mlade Rome u određenim međunarodnim organizacijama. Očito, planovi su bili dobri, ali je njihova realizacija, po običaju, zakazala. Narodna poslovice kaže da prazna puška ne puca! Prevedeno na naše prilike, to znači da je premalo novaca odvojeno za ostvarenje planova vezanih uz realizaciju niza seminarskih programa vezanih uz brojnu i socijalno najugroženiju romsku nacionalnu manjinu. □

Naser Mešić

Grupa mladih Roma, polaznika seminara u Varaždinskim toplicama, snimljena za vrijeme pauze između dvaju predavanja

Spomen na žrtve holokausta

Čelnici četrdesetak država okupili su se 27. siječnja ove godine pred spomenikom žrtvama nacizma u bivšem logoru Auschwitz-Birkenau u Poljskoj kako bi odali poštovanje za više od milijun i pol ubijenih Židova i pripadnika još 24 naroda, koje su nacisti od 1940. do 1945. u tome logoru ubili u plinskim komorama i najgorom mogućom torturom. Po broju ubijenih u svim logorima nacista i njihovih saveznika na drugom su mjestu Romi.

Udruga Roma odbacila kritike za širenje netrpeljivosti

Udruga Roma Grada Zagreba i Zagrebačke županije odbacila je 23. veljače kritike iznesene na Savjetu za nacionalne manjine o tome da postoji dio manjinskih listova koji šire mržnju i netrpeljivost. U tom je kontekstu spomenut i naš list "Romano čačipe".

Predsjednik udruge Alija Mešić kaže kako je siguran da iza tih prozivanja u slučaju njegove organizacije stoji zapravo Vladin ured za nacionalne manjine.

- Smetamo im jer govorimo istinu o tome kako se s Romima manipulira, kako se dijeli novac na naš račun, a da se nas ništa ne pita. Država na taj način dijeli Rome jer podržava samo "poslušne". Ne sviđa im se što smo napisali da je Grad Zagreb, bez konzultacija s nama, vratio vladinom Uredu za nacionalne manjine ukupno 435.532 kuna namijenjenih za urbanizaciju romskih naselja u Zagrebu. Dio tog novca je poslije, opet bez našeg znanja, otišao za romsko naselje Donja Dubrava u Međimurju (300.000 kuna), zatim u MUP 65.000 kuna za trošak obilaska romskih naselja, a 70.000 kuna u Ministarstvo pravosuđa za projekt besplatne pravne pomoći - kaže Mešić. (V. R.)

Istina i neistina

Poštovani glavni uredniče,

upućujemo Vam demanti na članak pod naslovom «Smijenjen predsjednik Vijeća romske nacionalne manjine Grada Zagreba». Članak je objavljen u Vašem listu broj 18, mjesec studeni 2004. godine. S obzirom što ste objavili neprovjerenu informaciju da je smijenjen predsjednik Vijeća romske nacionalne manjine Grada Zagreba, upućujem Vam prigovor. Istina je drugačija od onog što ste Vi u tom članku objavili. Najblže rečeno, to je pokušaj manipulacije bez argumenata.

Održana je sjednica Vijeća kako ste to i objavili. Istinit je tekst što je Nadzorni odbor iskazao na toj sjednici. Istina je što je pisanom izjavom iskazao i gosp. Sami Ališan. Sve je to istina. Međutim, čista je neistina da je na toj sjednici Vijeća jednoglasno smijenjen predsjednik Vijeća romske nacionalne manjine Grada Zagreba gosp. Nazif Memedi. Širenje takovih neprovjerenih činjenica i neistina šteti ugledu samoga Vijeća romske nacionalne manjine Grada Zagreba, romskoj populaciji u cjelini te istovremeno gosp. Nazifu Memedi kao i Vašem listu «Romano čačipe». Zahtjevamo u ime Vijeća da u slijedećem broju Vašega časopisa «Romano čačipe» objavite demanti.

Sa štovanjem

Nazif Memedi
predsjednik Vijeća romske nacionalne manjine Grada Zagreba

Pjesme na romskom jeziku

Poštovani gospodine Mešiću!

Iz mog prvog pisma, kao i iz nekoliko telefonskih razgovora s Vama, mogli ste zaključiti koji mi radost čini časopis «Romano čačipe» (Romska istina) objavljivanjem nekoliko mojih pjesama na romskom jeziku. To je moja davnašnja želja i, normalno, veselio sam se kad ste mi zvanično, s puno uvažavanja i razumijevanja, rekli da će mi želje biti ispunjene.

Dobih časopis «Romska istina» i u toj radosti ostadoh tužan. Naime,

Na zahtjev brojnih čitatelja redakcija uvodi rubriku «Pisma čitatelja». Objaviti ćemo sva pisma koja stižu na našu adresu s napomenom «za Pisma», te pisma naših čitatelja upućena na adresu ureda Vlade RH, romskih udruga i ostalih nevladinih organizacija ukoliko pošiljalatelj želi da se to objavi u ovoj rubrici. Uvjet je da svako pismo bude potpisano i da je navedena puna adresa boravka pošiljalatelja, a poštovati ćemo želju autora pisma ukoliko ne želi da mu se objavi puno ime i adresa pa ćemo tada objaviti samo njegove inicijale imena i prezimena i naziv države i mjesta u kome živi pošiljalatelj. Poželjno je da čitatelj navede i broj svoga telefona kako bismo u razgovoru, ukoliko je to potrebno, dopunili podatke iz pisma.

Redakcija zadržava pravo da skрати dugačka pisma pri čemu ćemo voditi računa da se ne izmijeni ili uskrati smisao poruke iz sadržaja pisma. Zbog očuvanja autentičnosti pisma, redakcija će objaviti pisma u cjelini što znači, eventualno, i sa svim jezičnim i gramatičkim pogreškama.

Pišite nam, jer je to dobar način da se širi istina o životu i problemima Roma i da «obični ljudi» sudjeluju u borbi za svoja prava i krojenju svoje sudbine.

Hvala na suradnji !

Redakcija časopisa
«Romano čačipe»

u časopisu, iako je u nadnaslovu to vidljivo naznačeno, nije objavljena ni jedna moja pjesma na romskom jeziku. Veoma žalim zbog ovog, a kako pročitah da je u pripremi sljedeći broj časopisa – molim Vas, prijatelju Alija, da učinite sve da u tom broju časopisa budu objavljene moje pjesme na romskom jeziku.

Časopis je dobar, dobro opremljen, papir dobar, obrađuje nesvakidašnju tematiku za širu javnost, pa je tim više zanimljiv.

Uz najljepše želje – hvala! Prijateljski Vaš,

Fahrudin Nikšić
Molat, 31. I. 2005.

Gdje je nestao novac?

Štovani gospodine glavni uredniče,

prvo se moram zahvaliti na redovnom slanju novina koje, osim svog predivnog grafičkog uređenja, imaju i odlične sadržaje koji su, s malim razlikama, vjerujem aktualni za sve romske udruge. Ovaj put osvrnula bih se na broj 18 iz studenoga 2004. Hrabro ste ušli u neke probleme i načeli ih. Čestitam! Imali ste hrabrosti govoriti i o financiranju.

Na stranici 16 lista «Romano čačipe» autor Alija Mešić vrlo lijepo,

nepristrano piše o raspodjeli sredstava Savjeta za nacionalne manjine u 2004. godini. Donosi i tabelu o dodijeljenim sredstvima. Ne želim govoriti o drugim manjinama, ali odgovorno stojim iza ovoga što ću o nama sada napisati.

Točno je da su Nijemci i Austrijanci dobili na papiru 436.000 kuna. Savez Nijemaca i Austrijanaca Hrvatske, Centrala Osijek, koji je osnovan 1990. godine kada nije postojala niti jedna udruga tih dviju manjina, dobio je samo 15.000 kuna. To je novac za cijeli naš rad tokom 2004. godine, što po danu iznosi 41 kunu. To je za kulturnu aktivnost i za telefon, najamninu, struju, grijanje, poštarinu, održavanje računa u banci i dr. Tražili smo objašnjenje, ali odgovor nije nikada došao.

Gdje je ostali novac nama je nepoznato. Budući da Romi i mi imamo istog zastupnika u Saboru, koji je i jedan od predsjednika njemačke udruge, možda bi nam on u Vašem časopisu mogao odgovoriti tko je koliko dobio, točnije – koliko je dobila njegova udruga. On je član Savjeta za nacionalne manjine Vlade RH, koji raspoređuje sredstva.

Toliko od mene. Iza svega napisanog stojim. Molim da ovo objavite radi istinitog i točnog informiranja javnosti.

Sa štovanjem,

Vesna Pichler
predsjednica Saveza
Nijemaca i Austrijanaca
Hrvatske, Centrala Osijek

Premalo novaca za seminar

Poštovana gospodo u Vijeću romske nacionalne manjine Grada Zagreba!

Poradi nedovoljno dostavljenih Vam financijskih sredstava od strane Grada Zagreba, Službe za samoupravu, a za provedbu održavanja seminara o zaštiti 9 ljudskih, građanskih, statusnih, manjinskih i ostalih na zakonu osnovanih prava i obveza Roma s područja Grada Zagreba, obavještavam Vas sa žaljenjem da nisam u mogućnosti sa tako malim financijskim sredstvima organizirati i održati navedeni seminar koji sam kao projekt, a preko Vijeća romske nacionalne manjine, uputio prema Gradu Zagrebu, Službi za mjesnu samoupravu, i koja mi je dodijeljena, jer ista nisu dostatna za organiziranje kvalitetnog seminara.

Navodim slijedeće: objavljivanje, tiskanje materijala, sa kojim bih upoznao romske udruge na području Grada Zagreba, kao i same predstavnike romskih naselja na području Grada Zagreba, Rome koje sam želio pozvati kao goste na seminaru, a sa svih općina koje pripadaju pod Grad Zagreb, kao i goste predavače, romske lidere sa područja Grada Zagreba, vrlo je opsežan materijal. Smatram da sa dostavljanim Vam sredstvima ne bih mogao pokriti troškove izdavanja, štampanje tih materijala i svega ostalog.

Uzevši u obzir broj učesnika koji bi trebali biti prisutni na navedenom seminaru, učešće najmanje sedam romskih organizacija s područja Grada Zagreba, sa po dva člana, Rome koje bih želio pozvati, a sa područja svih općina koje pripadaju Gradu Zagrebu, predstavnika romskih naselja, troje predavača poznatih i priznatih stručnjaka u nave-

denoj domeni, romske lidere iz drugih područja Republike Hrvatske, troškove tiskanja materijala, nabavke blokova, olovaka, troškove zakuske i kave unutar stanke koju bi morali uraditi, pokrivanje putnih troškova (autobusnih karata i karata za vlak), kao i ostale stvarne troškove, sa navedenim financijskim sredstvima u visini od 9.300 kuna koja su mi dodijeljena za organizaciju navedenog seminara, nisam sposoban organizirati kvalitetan seminar na kojem bih mogao na kvalitetan način prezentirati prava i obveze Roma.

Poradi navedenog, zahtijevam da ovaj moj dopis uputite Službi za mjesnu samoupravu Grada Zagreba, na pažnju pročelnice navedenog ureda gđe Grete Augustinović Pavičić, te da dodijeljeni mi iznos za održavanje seminara vratite na žiro račun Grada Zagreba, jer isti ne može pokriti troškove održavanja kvalitetnog seminara.

S poštovanjem,

Ivan Rumbak,
prof. dipl. iur. mg., akademik
predsjednik HOSORH-a, vijećnik
pri Vijeću romske nacionalne
manjine Grada Zagreba

Odgoda deložacije Roma

Obavještavamo Vijeće romske nacionalne manjine Grada Zagreba da u cijelosti ostajemo kod dogovora i zaključaka sa sastanka održanog u Gradskoj upravi dana 20. 12. 2004., a to znači odgodu deložacije pripadnika romske nacionalne manjine koji žive u Plinarskom naselju, dok se ne nađe adekvatno rješenje za smještaj tih obitelji sukladno Nacionalnom programu za Rome koji je usvojila Vlada RH iz 2003. i Gradskom programu.

S poštovanjem,

Greta Augustinović-Pavičić,
dipl. iur. pročelnica Službe za mjesnu
samoupravu Grada Zagreba

Policija nije prihvatila Rome

Romi Edin Čolić i Anđelko Balog nisu primljeni na tečaj za policajce u Zagrebu jer su završili trogodišnju a ne četverogodišnju srednju školu. Bajro Bajrić iz Udruge Romi za Rome Hrvatske, koji je potaknuo mladiće da se prijave za policajce, nije krio veliko razočaranje.

- Nigdje nam nije rečeno da je uvjet četverogodišnja srednja škola! Kako su se naše tri romske studentice lani mogle s trogodišnjom frizerskom školom upisati na Učiteljsku akademiju, a ovi mladići ne mogu na policijski tečaj? - ogorčen je Bajrić. (H. D.)

(nastavak sa str. 33)

tavnom programu. Udruga danas ima šest aktivnih programa. Jedan se program bavi poboljšanjem životnih uvjeta u romskim naseljima. U Čakovcu radi multikulturalni centar za mlade, poseban program se bavi izdavanjem tromjesečnog lista «Mladi za mlade», a tu je i program «Zdrava zajednica» koji djeluje na poboljšanje životnih uvjeta Roma u naseljima. U Dječjem vrtiću «Pirgo» u Čakovcu stručne osobe pripremaju mlade Rome za polazak u osnovnu školu i za njegovanje folklornog i muzičkog stvaralaštva.

Tko sve radi na realizaciji programa udruge «Romi za Rome»?

● Stalno je zaposleno sedam Roma i osam Hrvata, a programe doniraju strani donatori i Savjet za nacionalne manjine, pa i neka ministarstva. U suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, naša udruga dosad je realizirala tri seminara za mlade Rome na kojima je bilo riječi o poboljšanju rada romskih udruge, kao i o dobroj i pravoj prezentaciji Roma izvan granica Hrvatske. Neki od mladih Roma bit će upućeni na usavršavanje romologije na Sorboni, dok će neki otići na usavršavanje bajaškog jezika u Rumunjsku, a neki će se Romi uključiti u tečaj engleskoga jezika. Ohrabrujuće je da se nekoliko Roma odlučilo za usavršavanje novinarskog zvanja, sa željom da se uključe na Hrvatskoj radio televiziji za pripremu emisije o Romima i njihovim problemima, pa i uspjesima.

D. Petrović

Fahrudin Nikšić - pjesnik razgovora srca, mora i kamena

Kao kulturni prilog objavljujemo nekoliko pjesama Fahrudina Nikšića ispjevanih na hrvatskom, ali i u prijevodu na romski jezik. Taj pjesnik razgovora srca, mora i kamena, napisao je dosad 25 knjiga pjesmama, koje su prevedene na slovenski, češki, francuski i ruski jezik. Ovo je prvi puta da mu se pjesme pojavljuju i na romskom jeziku. Prijevodi na romski jezik u nas su, na žalost, rijetkost, jer je i cijela romska književnost skromna ne samo zbog pomanjkanja sredstava za izdavačku djelatnost nego i zbog malog broja pjesnika prevoditelja s hrvatskoga na romski jezik.

U pjesmama Fahrudina Nikšića dominira zreo pjesnički jezik, kojim govori jednako snagom duha kao i paučinstim detaljima psihe o mladosti i starosti, o vječnoj mijeni, o djetetu, ženi, težaku, plavim sjenama mora i otoka, vrletima Dinarida, mirisu svoga mostarskog zavičaja. To je pjesnik čiste lirike, koji piše pjesme da bi njima izrazio jednako svu punoću svog poetskog duhovnog izražaja, kao i svu snagu pjesničkog doživljaja života oko sebe.

Dosad je objavio sljedeće zbirke pjesama: *Nostalgiczne slike* (1984), *Šutnje i odgovori* (1985), *Jutra darivanja* (1986), *Crveni spomen* (1987), *Gradnja starog puta* (1988), *Obale sna* (1989), *Čudna družba*, pjesme za djecu (1990), *Miris kiše / Vonj po dežju*, dvojezično, na hrvatskom i slovenskom jeziku (1991), *Boje mora* (1991), *Tišina potkrovlja* (1992), *Pisma s juga / Pisma z juga*, dvojezično, na hrvatskom i slovenskom jeziku (1993), *Plava sidrišta* (1993), *Bijela ruža* (1993), *Sanjana pjesma* (1994), *Dozivanje ljeta / Klicanje poletja*, dvojezično, na hrvatskom i slovenskom jeziku (1995), *Rijeka razgovora* (1996). Osim na slovenski, Nikšićeve su pjesme prevedene na češki, francuski i ruski jezik.

Fahrudin Nikšić rođen je 1929. u Mostaru, a živi i djeluje u Zadru i otoku Molatu, koji je opisao u mnogim pjesmama o moru i otočanima. Svoje pjesničke radove objavljivao je u mnogim časopisima i listovima. S.Z.

RIJEKA IZ SNA

*Stalno odlazi
A vječno je s nama*

*Nikad sama
Niti želi biti*

*Bez nje sniti
Slika je bez boje*

*Duša koje
Daleko je od pjesme*

*Sve u plavom
Ruho je po mjeri*

*Radostima
Nadanju i vjeri.*

LEN ANDAR O SUNO

*Sajek đala
A sajek si amnecar
Nisat korkoro
As ni kamol avola*

*Bi lako te sulave
Portreto si bi bojavengo
Duša savi dur si katar e dilajmatar*

*Sa ando vinato
Šej si pe masa
Pherdeilesko ažuçarimasa
Te pačajmasa.*

ROMSKA POEZIJA

ZNAŠ

*Daleko si, daleko
Već dugo i teško
Umaraju me
Neželjene sjene*

*Ako te stvarno
Zauvijek izgubim –
Nema ni mene*

*I sama znaš
Da samoća je teža
Od najveće zime*

*Pa mi je lakše
Pred odlazak u san
Kad se na usnama
Mojim
Nađe tvoje ime.*

RAZGOVOR UZ ČAJ

*Nekad
Jednom*

*Kad sjedeći uz čaj
(kroz razgovor)
Vratimo se
Našem svemu*

*Kakvo je to
Bilo vrijeme
I mi u njemu –*

*Sjetom
ćemo reći.*

AVIPE

*Pajali već so avilo naj
Sa sem ando daraipe
Te kamljarde dukhajmatancur*

*Te đikaj ni pačava
Kaj tut ande munre vasta
Pale nisavo vrjamo*

*Avesama tati te kovli
Majlače draba -
Pala sa munre vare*

*Pajalo već so reslo ni
ande bare ćidinipe mothovdola
Radipe savo.*

**VACARIMATA
UPRAL O ČAJ**

*Varekana
Jekdrom*

*Kana bešasa po čaj
(andar o vaćaripe)
irisava
amare sa*

*Savo sasa gova vrijamo
Te amen ande le
Gođimasa ka vaćara.*

DANAS

*Moj hod javlja se sve tiše
sjećanjem na davne kiše
i nas u njima*

*pod kišobranom punim sanja
sve dok svjetlost danja
ne bi sutonu se dala*

*da je nosi u zagrljaj s nama
tišinama, zvijezdama
i sjenama posrebrenim*

*moj hod kao nešto sasvim daleko
čuje se sve bolnije i tiše
sjećanjem na nas i naše kiše.*

ARĐIVE

*Mo phiripe motmovdol sa maj biašundo
gođajmasa po durutne balvaljinu
te amen ande ljende*

*talo bršindalo pherdo sumavol
sa đikaj o dikhipe đivarol
ni ka e sutonose dindola*

*te indarella ando angalji amencar
šutimasar, ćehraljimacar
te hijencar srmutnenca*

*mo phiripe sar miso but dur
ašundo sa maj dukhavne te biašundine
liparimasa pe amende te amare bršunda.*

Najveći “buvljak” u Hrvatskoj

Najveći “buvljak” u Hrvatskoj nalazi se u Zagrebu, ili točnije, na periferiji Zagreba, na Hreljiću. Otvoren je cijele godine svake srijede i nedjelje. Uz niz uređenih i pokrivenih drvenih štandova na kojima se, uz već rabljenu robu prodaje i nova, nalaze se i “štandovi” na prostiraču, obično od kartona postavljenom na zemljištu, na kome je izložena na prodaju razna isključivo rabljena roba.

Na tim zemljanim “štandovima”, nema što nema! Tu je dugmad za košulje i drugu odjeću, dijelovi za štednjake svih vrsta, vodoinstalacijski materijal, odjeća, tanjuri i jedaći pribor, lopte za tenis, dječja kolica, zidni i džepni satovi, bicikli i dijelovi, kuferi, dijelovi za automobile, kišobrani... i tako dalje. Ako neki stari dio za kakav kućanski ili drugi stroj, za dio namještaja, za bilo što čega u gradskim trgovinama nema, naći će se na Hreljiću. Dolaze ovamo kupci ne samo iz Zagreba nego i okolnih mjesta. Cijene robe su “klizne”, cjenkanjem se cijena smanji na polovicu i niže. Uz robu tu su i prodavači svjež

kotlovine, uštipaka, roštilja, pečenih kobasica, raznih voćnih i drugih napitaka.

Među prodavačima hreljičke robe, posebice onima koji robu prodaju na zemljištu, ima dosta Roma. Izvršni su trgovci. Njihova je ponuda najbogatija, a cijene najprihvatljivije. “Zaradi se malo, ali bolje išta nego ništa! Mi, Romi, smo s malim zadovoljni!”, kaže Nikola Redžić, koji je u svom prastarom Opelu dopremio dosta razne robe. (R.Č.)

MOBILNI TIM ZA DRŽAVLJANSTVO

U studenom 2004. godine održan je u Zagrebu, u organizaciji Udruge Roma Zagreba i Zagrebačke županije, sastanak “mobilnog tima za državljanstvo Roma”. S predstavnicima romskih udruga razgovarali su na tom sastanku predstavnici državnih službi policije, rada i socijalne skrbi. Bio je to još jedan od brojnih sastanaka s organima vlasti na kojima su predstavnici Roma tražili da se Romima rođenim u Zagrebu i onima koji dugo borave u Hrvatskoj, omogući dobivanje državljanstva. Romi su istakli da bez domovnice ne mogu dobiti zaposlenje i niz drugih prava, što je temeljni uvjet za opstanak romske nacionalne manjine, koja je socijalno najugroženija. Na sastanku je zaključeno da većina Roma ima pravo na državljanstvo i da će im vlasti u tom pogledu izaći u susret. Do danas je to obećanje, na žalost, ostalo na papiru. (R.Č.)

Počelo rješavanje problema Roma u Donjoj Lomnici

Kako doznajemo od zamjenika gradonačelnika Velike Gorice, Ante Šimunovića, gradski su čelnici zamolili Aliju Mešića predsjednika Zajednice romskih udruga za Zagreb i Zagrebačku županiju da pomogne u mirnom rješavanju problema Roma u općini Velika Gorica. Mešić je u kontaktu s naseljenim Romima, koji su doselili iz okolice Bjelovara, uspio dogovoriti njihov povratak na bjelovarsko područje. Nakon što je do toga i došlo, Grad je

inicirao i pokrenuo akciju čišćenja dijela devastiranog područja između Donje Lomnice, odnosno kanala Sava-Odra i Lukavca.

Prema saznanjima Ante Šimunovića, odnosno uvjerenjima Roma doseljenih u Donju Lomnicu tijekom Domovinskog rata s područja Otočca, koji još uvijek imaju status prognanika, njihove su kuće u Otočcu pred dovršetkom obnove. I oni se sami žele što prije vratiti u obnovljene kuće. Do tada, Velika

Gorica će im i dalje nastoji osigurati zamjenski smještaj u jednom od prognaničkih naselja u blizini Velike Gorice.

U suradnji sa Zajednicom romskih udruga, nada se Šimunović, do ljeta 2005. biti će načinjen popis svih Roma koji su ostali u Velikoj Gorici, kako bi se putem nadležnih službi Vlade i točnih podataka o njima mogao ubrzati njihov povratak u Liku. (V. L.)